

& Diakonie Parochie

Een uitgave
van het LKDB

**Jaargang 27
Nummer 2**

Juni 2014

Diaconaal handelen. *Dienst maatschappelijke organisaties*

Katholieke maatschappelijke organisaties en hun dienst
De samenleving kan niet zonder de passie van de kerk
“Ons motto is ‘Geloven op maandag’”
Diaconie en caritas in de bisdommen

Inhoud

Ter inleiding	1
Katholieke maatschappelijke organisaties en hun dienst aan de samenleving	2
Katholieke maatschappelijke organisaties en hun dienst aan de samenleving	4
Het organiseren van hoop	6
De samenleving kan niet zonder de passie van de kerk	7
“Ons motto is ‘Geloven op maandag’”	11
Antonius Prijs 2014 in het Bisdom Breda	15
Aanpak armoede blijvende zorg van Friese kerken	17
Jaar van Daden van Liefde Bisdom Rotterdam	19
Kerk naar buiten! Paus Franciscusgroepen in Bisdom Roermond	21
Jongeren en Caritas in het Bisdom Haarlem-Amsterdam	23
Weg uit de crisis. Zeventiende KHV Conferentie 2014	25
Wereldvrouwenhuis Nijmegen wint Ab Harrewijn Prijs 2014	27
Kerk en werk, een prikkelende relatie	29
Einde van Landelijk bureau DISK en Arme Kant van Nederland/EVA	32
<i>Mensgericht sociaal ondernemen</i> , boekbespreking	34
<i>Augustinus over diaconie</i> , boekbespreking	36
Agenda en weetjes	38
Cordaid Armoede in Nederland; oproep donateurs en abonnees	40
Colofon	
Meditatief: <i>Brood zal ik geven</i>	

Redactioneel

Het tijdschrift *Diakonie & Parochie* gaat in op ontwikkelingen rond diaconie in parochies, Parochiële Caritas Instellingen en katholieke gemeenschappen. Inhoudelijke reflecties, beleidsmatige vergezichten, oogst van conferenties en werkdagen, concrete voorbeelden, interviews met mensen in de praktijk, recensies van relevante boeken vullen de pagina's. Het aantal pagina's per nummer bedraagt 40. Zo is *Diakonie & Parochie* een praktisch katholiek diaconaal tijdschrift. Voor redactionele contacten: crijns@ziggo.nl

Ter inleiding

Hub Crijns

Je kan het in de maand mei nauwelijks gemist hebben: het publieke afscheid van landelijk bureau DISK en de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA. Werk is er genoeg en dankzij de economische crisis en de gevolgen daarvan zelfs teveel. En geld is er ook genoeg, alleen niet voor deze oecumenische landelijke instelling. Op 16 mei hebben in Amersfoort meer dan 250 mensen bestuur en team uitgezwaaid. Delen van het werk, die samen met anderen gedaan worden, kunnen doorgaan. Het ondersteunen van het LKDB en het eindredacteur zijn van dit tijdschrift zal Hub Crijns voortzetten. Er zijn plannen voor nieuwe projecten. Mochten die realiteit worden, dan hoort u daar meer over in deze kolommen.

Gaan we er nu nog op vooruit in Nederland? Even was de crisis voorbij. Toen bleken we toch weer krimp te hebben door de zachte winter. Er is ook nog andere krimp zichtbaar. De werkloosheid groeit nog steeds. De armoedecijfers nemen toe. De groep mensen zonder betaald werk, zonder opleiding daar naar toe en zonder uitkering wordt groter. Zzp'ers komen er steeds meer, de ene onderzoeker noemt er 750.000; een andere meer dan 1 miljoen. Beide melden dat er teveel zzp'ers zijn met een inkomen onder de armoedegrens. De grote herziening van de sociale wetgeving in Nederland is de afgelopen maanden met succes voltooid in de politiek. De herziening van de AWBZ naar de WMO, de decentralisering van de jeugdzorg en fase twee van de Participatiewet is afgerond. Bij het aannemen van de drie wetten is stevig op de beschikbare budgetten bezuinigd en de uitvoering is gelegd bij de burgerlijke gemeenten. Het nieuws meldde einde mei dat er een meevaller was voor het kabinet in de kosten van de sociale zekerheid. De oplossing

van de crisis regelen we blijkbaar ten koste van werkloze, gehandicapte en arme medeburgers. Hoezo meevaller? Hoezo sociaal beleid?

Hebben katholieke maatschappelijke organisaties een dienst aan de samenleving? En zijn ze zich daar van bewust? We vroegen het aan Pieter Kohnen, de directeur van de landelijke koepel van deze organisaties. Zijn antwoord geeft ons een inkijk in de worsteling die katholieken voeren met hun identiteit. Erik Borgman doet er onderzoek naar en hij is stilliger in zijn antwoord. Ja, de katholieke maatschappelijke organisaties hebben een dienst aan de samenleving en daar is niets mis mee. Leaders van katholieke organisaties organiseren hoop. Volgens Jan Eerbeek kan de samenleving niet zonder de passie van de kerk.

Merkt de diaconale wereld iets van de gevolgen van die crisis? Afgaande op de cijfers van het diaconale onderzoek *Armoede in Nederland 2013* wel. Kerken kregen meer hulpvragen. Er wordt heel wat gedaan in de parochies en parochiële caritas instellingen. Ook in dit nummer treft u verhalen, voorbeelden, en achtergronden bij het diaconaal handelen, zoals dat gedaan wordt in parochies en parochiële caritas instellingen. U kunt lezen over het denken rond diaconaal handelen, Daden van Liefde, de werkdag Kerk en Werk, diaconale dagen en diaconale Prijzen. Boekbesprekingen wijzen de weg naar interessant leesvoer.

Uit de reacties blijken waarderingen voor *Diaconie & Parochie*. Dat goede nieuws horen we graag en we hopen dat u dit aan anderen doorvertelt. Werft u mee aan nieuwe abonnees? De prijs blijft 20 euro (inclusief portokosten), ook in 2014. Want het is crisis. Voor al uw reacties en meningen kunt u terecht bij eindredacteur Hub Crijns. Adres: crijns@ziggo.nl.

Katholieke Maatschappelijke organisaties en hun dienst aan de samenleving

Een inventarisatie tussen wil en weg

Pieter Kohnen is directeur Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties

Diaconie wordt doorgaans vooral gekoppeld aan specifiek diaconale organisaties zoals de Vincentiusvereniging of Mensen in Nood. Ook parochies zijn plaatsen waar je spontaan op zoek zou gaan naar uitingen van de diaconale opdracht. Minder voor de hand liggend is het om diaconaal engagement te zoeken en te vinden bij de bredere maatschappelijke organisaties met een katholieke signatuur.

Hoe immers geeft een onderwijskoepel als het OMO (Ons Middelbaar Onderwijs) of een reisorganisatie als VNB (Vereniging Nederlandse Bedevaarten) gestalte aan de diaconale opdracht? En speelt diaconie een rol bij het vasthouden en verdiepen van de katholieke identiteit van deze organisaties?

Dienen

Het VKMO - Katholiek Netwerk werd 26 jaar geleden opgericht. Belangrijkste doel was om in de toenemende polarisatie het gesprek tussen de katholieke maatschappelijke organisaties onderling en met de kerkelijke hiërarchie gaande te houden. De polarisatie houdt ons nu niet meer in zijn greep, maar het onderlinge gesprek over identiteit en daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid is misschien belangrijker dan ooit. Momenteel telt het VKMO 38 deelnemende organisaties uit diverse sectoren. Onderwijsorganisaties zijn ruim vertegenwoordigd, maar ook de vakbeweging, de zorg en zelfs de sport zijn betrokken bij dit netwerk. Wat deze deelnemers aan het netwerk bindt is dat ze katholiek zijn en maatschappelijk actief. Maar ze zijn zeker niet allemaal primair diaconaal. Veel beleidsplannen van katholieke (en met name pastorale) organisaties kennen

de drieslag: leren - vieren - dienen. Bij geen enkele katholieke maatschappelijke organisatie ontbreekt het onderdeel dienen. Al was het maar vanwege die dienst aan de samenleving. Het willen bijdragen aan een betere samenleving, met meer ruimte voor solidariteit, subsidiariteit, menselijke waardigheid en het algemeen welzijn, is geen enkele katholieke maatschappelijke organisatie vreemd. Het is hun manier om bij te dragen aan de realisatie van het Koninkrijk Gods.

Katholiek Sociaal Denken

Ze werden daarmee genoemd: de vier pijlers van het Katholiek Sociaal Denken. Ze vormen het theoretisch fundament en het instrumentarium waarmee het VKMO de aangesloten organisaties helpt om hun katholieke identiteit concreet vorm te geven. En het lijkt te werken! Steeds meer maken de katholieke maatschappelijke organisaties zich het Katholiek Sociaal Denken eigen en steeds vaker zien we dat terug in beleidsplannen en concreet beleid. Een ander aspect dat hierbij van belang is, is de gezamenlijkheid. Zoals gezegd werken in het VKMO nu 38 maatschappelijke organisaties samen. Dat biedt kansen voor uitwisseling, onderlinge inspiratie en het openen van onvermoede perspectieven. Een goed voorbeeld daarvan heeft betrekking op diaconie. Al enige tijd organiseert het VKMO zogenaamde Ronde Tafels. Dat zijn bijeenkomsten rond een relevant thema, maar zonder agenda en zonder notulen. Na afloop bepalen de deelnemers of er een vervolg komt en hoe dat moet uitzien. De laatste twee Ronde Tafels gingen over het onderwerp Armoede. En natuurlijk gaat het dan ook over de diaconale opdracht van de katholieke maatschappelijke organisatie.

In opdracht van de Stichting Religie in het Publieke Domein start het VKMO binnenkort een project dat beoogt om christelijke professionals beter te laten participeren in het publieke debat. Doel is om, vanuit ieders professie, geloofwaardige alternatieven op het alom tegenwoordige neoliberale denken te presenteren. Alternatieven die gericht zijn op een beter samenleven maar ook gebaseerd zijn op de pijlers van de traditie van het Katholiek Sociaal Denken. Concreet, relevant, verrassend en duurzaam. Binnenkort volgt hierover meer informatie die ook op de website van het VKMO te vinden zal zijn.

Armoede

Armoede is geen 'sexy' onderwerp. Toch voelen veel organisaties dat ze zich wel tot dit onderwerp moeten verhouden. Armoede speelt namelijk in de volle breedte van de maatschappij een grote rol: binnen het gezin (opvallend veel kinderen leven in armoede, meer dan 400.000 in Nederland), het onderwijs, de arbeidsmarkt (bestaansonzekerheid door een sterke toename van flexwerkers en werklozen), in de samenleving (de kosten van sociale zekerheid en maatschappelijke opvang). Door de urgentie van het onderwerp hebben verschillende organisaties (en koepels) armoede als jaar- of meerjarenthema: zoals de Unie Nederlands Katholieke Vrouwenorganisaties (NKV) en de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR). De opkomst bij de beide bijeenkomsten was dan ook groot.

De eerste bijeenkomst in februari 2014 had als onderwerp 'Armoede & Solidariteit' en bleek zich vooral te concentreren op de balans of het spanningsveld tussen zelfredzaamheid enerzijds en solidariteit anderzijds. De tweede bijeenkomst in mei had als onderwerp 'Armoede & Subsidiariteit'. In deze bijeenkomst kwam aan het licht dat veel organisaties zelf aangeven (nog) te veel aanbodgericht te werken. Verschillende organisaties spreken het voornemen uit meer vraaggericht te willen gaan werken en minder de eigen oplossingen voorop te stellen. Dit past geheel bij het idee van subsidiariteit en het serieus nemen van het probleemoplossend vermogen van mensen zelf.

Daarnaast valt op dat organisaties elkaars successen te weinig zien. Het is dus van groot belang om meer onze *best practices* met elkaar te gaan delen. Op die manier komt mogelijke synergie ook beter aan het licht en vindt niet

iedereen het wiel voor zichzelf uit. Ontmoeten, delen, leren en inspireren. Om vervolgens tot gerichte en duurzame diaconale actie te komen en bij te dragen aan die verhoopte betere, humanere samenleving.

De wil en de weg...

Waar een wil is, is een weg. Zonder twijfel is de wil om diaconaal actief te zijn ook in de katholieke maatschappelijke organisaties ruimschoots aanwezig. Er leeft een groot besef dat het predicaat katholiek noodzakelijk diaconale implicaties heeft. Naast de wil blijkt er ook een ruim gevoel voor urgentie aanwezig te zijn: de diaconale nood is hoog, ook al is die soms verborgen. Soms zoekt men nog naar de meest passende weg, zowel voor de organisatie zelf als voor de beoogde doelgroep. Dat zoeken vraagt prudentie want er kan veel op het spel staan. Tezelfdertijd gebeurt er al veel. Dikwijls in het verborgene, zoals dat lijkt te horen. Katholieke onderwijsinstellingen zien dat er steeds meer kinderen uit arme gezinnen zonder ontbijt op school verschijnen en ze doen er iets aan. En zelfs de katholieke reisorganisatie zorgt dat ook de minder draagkrachtige pelgrim kan inchecken. Dat alles neemt niet weg dat er nog veel te winnen is, ook voor de katholieke maatschappelijke organisatie. Maar ik vermoed dat dit ook op individueel vlak geldt. Zouden we ooit té diaconaal kunnen zijn?

Pieter Kohnen is theoloog en sinds 2012 directeur van het VKMO - Katholiek Netwerk. Vanuit het Katholiek Netwerk worden momenteel projecten opgestart onder de noemer 'Van Katholiek Sociaal Denken naar Katholiek Sociaal Handelen'. www.katholieknetwerk.nl

Katholieke Maatschappelijke organisaties en hun dienst aan de samenleving

Een pleidooi voor diaconie als samenhang van denken en doen

Erik Borgman is hoogleraar Publieke Theologie

Als ik voor katholieke maatschappelijke organisaties spreek, dan waarschuw ik ze altijd hun taak niet te snel diaconaal op te vatten. Er is niets mis met diaconie. Maar er is iets mis met 'te snel'.

'Te snel' diaconaal

'Te snel' diaconaal zijn organisaties in mijn visies als zij in de diaconie een gemakkelijke mogelijkheid zien om relevant te zijn. Op de christelijke boodschap zitten mensen niet zo te wachten, is dan de gedachte, maar goede werken spreken voor zich. We moeten in een verhardende samenleving zorg hebben voor mensen, zeker waar de overheid juist op dit punt steeds meer steken laat vallen.

Nu mag de kerk, nu mogen gelovigen en hun organisaties van mij best wat trotser zijn op hun inbreng in de samenleving. Christelijke organisaties blijken opmerkelijk goed in het organiseren en faciliteren van langdurige inzet. Diaconale vrijwilligers en professionals hebben weinig ego en ze willen vooral iets goeds doen. Ook als niemand er iets van ziet, vinden zij dat belangrijk en blijven zij dat doen. Daar is heel weinig mis mee, integendeel! Het zorgt ervoor dat ook onder moeilijke omstandigheden de menselijkheid bewaard wordt.

Maar één van de meest problematische aspecten van de manier waarop de overheid op de zorgvoorzieningen probeert te bezuinigen, is dat zij het sociaal netwerk van mensen in haar systeem wil inpassen. Wat heeft iemand nodig, wat kan er vanuit het netwerk gebeuren en hoeveel moet en kan dan de overheid nog aanvullen? Maar diaconale vrijwilligers en beroepskrachten leveren geen diensten waarvan

je de opbrengst kunt berekenen en af kunt trekken van wat de overheid moet financieren. Diaconale vrijwilligers en beroepskrachten belichamen de overtuiging dat de samenleving niet in stand blijft door te produceren, te verhandelen en te consumeren, maar doordat mensen een netwerk van betrokkenheid en zorg vormen.

De samenleving is van zorg gemaakt

Wie 'te snel' diaconaal is, verliest het zicht hierop. Zij of hij vat diaconie eenzijdig op als 'dienst'. Diaconie is dienst, maar niet aan de samenleving om de gaten op te vullen die anders zouden vallen. Diaconie is dienst aan de opbouw van het koninkrijk van God dat volgens de verkondiging van Jezus in het evangelie geen onbereikbaar ideaal is, maar 'nabij'.

Het is tekenend dat veel diaconale organisaties zich vaak afvragen of ze het katholieke of het algemeen-christelijke niet uit hun missie en visie moeten verwijderen - en in ieder geval uit hun naam. Dat hangt mede samen met het slechte imago van kerk en religie, maar het blijft opmerkelijk dat maar weinig maatschappelijke organisaties teruggrijpen op de traditie als ze zich opnieuw moeten positioneren. Blijkbaar hebben ze het gevoel dat de betekenis van 'dienst aan de armen' en 'zorg voor de zwakken' vanzelf spreekt. Dit vervolgens christelijk of katholiek invullen beperkt ze naar hun gevoel eerder dan dat het hen vooruithelpt.

Maar 'zorg' is niet iets algemeen menselijks dat 'vervolgens' specifiek christelijk of katholiek wordt 'ingekleurd'. Het is, als het goed

Erik Borgman

[Foto: Arjan Broers]

is, precies omgekeerd. Vanuit een specifieke visie op de samenleving, kijken katholieke organisaties naar de samenleving en zijn ze er onderdeel van. De kerk, zegt het Tweede Vaticaanse Concilie, is 'teken en instrument' van de onverbreekelijke relatie tussen de wereld en God, en van de samenhang en inclusiviteit van de mensengemeenschap. In dit licht verschijnt de wereld als plaats waar gemeenschap steeds weer dreigt te verdampen, maar ook opnieuw tot stand komt en mensen doet leven. De samenleving is van zorg gemaakt, is mijn samenvatting van dit uitgangspunt. Zorg is daarom niet iets wat je zo efficiënt en goedkoop mogelijk moet geven als er iets mis is met iemand. Zorg doet ons leven en bindt ons aan elkaar. Diaconie is dan niet gaten opvullen, diaconie is mede de samenleving opbouwen waar ieder tot zijn of haar recht komt. En dat doe je, zegt het evangelie, door je in te zetten voor degenen die nu niet tot hun recht komen. Het is de logica van de Bergrede: 'zalig de armen' is goed nieuws voor de hele samenleving!

Ingrijpende herstructurering

Dit begrijpen heel veel mensen intuïtief. Vanuit Bijbels perspectief kan ons dat niet verbazen: mensen zijn immers geschapen als beeld van God en God heeft zich in Jezus de Gezalfde voorgoed doen kennen als betrokken liefde. Mensen zijn erop gericht om betrokken liefde te geven en te ontvangen, hoe hard ze ook kunnen roepen dat het ze 'allemaal niets meer kan schelen' en dat ze in het vervolg ook 'voor zichzelf kiezen', en dat soms ook doen. Opvallend velen zijn bereid zich in te zetten

voor anderen in moeilijkheden. Katholieke maatschappelijke organisaties zijn vaak goed in het binden van deze mensen waar dat de kerkelijke structuren in strikte zin niet lukt.

Maar daaruit volgt niet dat de christelijke en katholieke identiteit van de organisaties er niet toe meer toe doet, zoals deze organisaties zelf vaak lijken te denken. Hoe begrijpen wij het feit dat mensen zich graag inzetten voor elkaar? Hoe kijken we van daaruit naar de samenleving en de bijdragen van mensen eraan? Waarmee zijn mensen eigenlijk geholpen en hoe lenig je niet alleen een concrete nood, maar herstel je ze in hun waardigheid? Katholiek maatschappelijke organisaties hebben vanuit hun eigen geschiedenis en via de traditie van het Katholiek Sociaal Denken veel in huis dat bijdraagt aan het goed nadenken over deze vragen. Maar ze beschouwen dit lang niet altijd als hun taak, zo is uit mijn onderzoek gebleken. Ze lijken vaak eerder verlegen met hun erfgoed dan dat ze het als waardevol beschouwen.

We zijn bezig onze samenleving ingrijpend te herstructureren, maar er is opmerkelijk weinig discussie over de visie van waaruit we dat doen. Hoe zien we mensen? Hoe houden mensen ruimte om het geheim wat ze zelf zijn te blijven zien en op hun unieke wijze hun eigen leven vorm te geven en zo bij te dragen aan de samenleving, als de eisen waaraan ze moeten voldoen steeds strakker worden? Dat is tegelijkertijd een praktische en een theoretische, zelfs theologische vraag. Deze vraag in samenhang van praktijk en visie aan de orde stellen, is ware diaconie. Aan deze diaconie wil ik in de toekomst samen met katholiek maatschappelijke organisaties graag bijdragen.

Erik Borgman (Amsterdam, 1957) is hoogleraar Publieke Theologie en bekleedt de Cobbenhagen-leerstoel van de Tilburg University. Onder de titel 'De katholieke traditie opnieuw een levende kracht' doet hij in samenwerking met katholieke maatschappelijke organisaties naar mogelijkheden de inbreng van de katholieke traditie in de hedendaagse cultuur te versterken.

Het organiseren van hoop

Camilla Hut is Internal Communications officer van Cordaid

“Maatschappelijke organisaties moeten ervoor waken, de markt blindelings te volgen. Zij moeten vasthouden aan hun fundamentele uitgangspunten, want juist die bezieling onderscheidt hen van marktorganisaties.”

Aldus Commissaris der Koning in Noord-Brabant Wim van de Donk tijdens een symposium dat Cordaid op vrijdag 24 januari organiseerde over het katholiek sociaal denken ter gelegenheid van het afscheid van vier leden van de Raad van Toezicht, die jarenlang de organisatie met raad en daad gesteund hebben: Frans Slangen, Arie Oostlander, Jan Bentvelzen en Gert van Maanen. In dit symposium discussieerden zij over het katholiek sociaal denken en de rol van katholieke maatschappelijke organisaties zoals Cordaid. “Maatschappelijke organisaties kunnen beter dan de overheid en beter dan de markt de toekomst aan”, aldus Van de Donk.

Leiderschap in een veranderende wereld

“Maatschappelijke organisaties hebben idealen, maar ze maken ook producten en leveren diensten. Als je alleen de idealen, de bezieling hebt, ben je een beweging. Bewegingen zijn nuttig, maar ze organiseren niet zoveel. Ze agenderen vooral. Als je alleen maar producten en diensten levert zonder enige bezieling ben je een bedrijf. Maatschappelijke organisaties combineren de twee. Zij organiseren hoop; de hoop dat het ook anders kan. En misschien wel beter.” Een maatschappelijke organisatie kan daarom ook niet geleid worden als ware het een potjes pindakaasfabriek, vond Van de Donk. “Vergeet die druk om te ‘professionaliseren’, met andere woorden, om de organisatie als een bedrijf te gaan managen. Die bezieling moet weer vooraan staan.” Daar hebben maatschappelijke organisaties de afgelopen jaren soms echt wat fout gedaan, aldus Van de

Wim van der Donk
[Foto: Wilco van Dijen]

Donk. Ze besteden teveel aandacht aan lobbywerk in de Tweede Kamer en te weinig aan hun achterban. “Terwijl het juist die achterban is die de vraag stelt naar het waarom en waartoe.”

Sociaal en katholiek

VKMO voorzitter Pieter Hemels onderschreef dat organisaties soms hun identiteit te snel van zich af hebben geschud in een poging aansluiting te vinden bij mensen die niets hebben met de kerk. Ondertussen is wat zij doen nog steeds gefundeerd in het katholiek sociale denken: “Een organisatie die zich inzet voor daklozen vertelde me: ‘We geven mensen die geen kleren hebben, kleren. We geven mensen die niets te eten hebben, eten. En we geven mensen zonder dak boven het hoofd onderdak’. Maar die organisatie wilde zich tot mijn verbazing niet katholiek meer noemen.” De idealen waar katholieke organisaties veelal op gebaseerd zijn, zijn nog steeds relevant, stelde Hemels. Zij hebben slechts een frisse verpakking nodig om voor een nieuwe generatie aantrekkelijk te zijn. “Bonum commune? Niet voor jezelf leven, dat is zo eenzaam. Menselijke waardigheid? Ieder mens telt. Zo snappen mijn kinderen het ook.” “Blijf weg uit ‘mensen moeten’...”, zei Hemels. “Mensen hebben niet de plicht maar het recht om goed te doen. Inspireer mensen, dan komen ze vanzelf in beweging en vervullen ze hun maatschappelijke opdracht.”

www.cordaid.nl

De samenleving kan niet zonder de passie van de kerk

Jan Eerbeek is oud-gevangenispredikant in 's-Hertogenbosch en Scheveningen, oud-hoofdpredikant bij het ministerie van Veiligheid en Justitie

De samenleving kan niet zonder de passie van de kerkgemeenschap. Ik benader dit thema vanuit mijn ervaringen in het justitiepastoraat en in het nazorgpastoraat van Exodus. Exodus is een oecumenisch project geworteld in rooms-katholieke en protestantse kerken. Er worden per jaar 450 ex-ge-detineerden in 11 huizen verspreid over het land begeleid, en er zijn 1800 vrijwilligers in en buiten de gevangenis actief.

Om de maatschappelijke betekenis van de kerkgemeenschap te illustreren vanuit mijn ervaring, laat ik iets zien van de meervoudige problematiek van gedetineerden. Daarna kijk ik naar mechanismen bij hulpverleningsinstellingen die sociale uitsluiting tot gevolg hebben en de taak van de kerk daarin. Ten slotte geef ik aan wat de passie van de kerk meer concreet aan de samenleving te bieden heeft. Pastoraat en diaconaat liggen voor mij dicht tegen elkaar aan.

Selmon

Ik ontmoette Selmon voor het eerst in het huis van bewaring in Scheveningen toen hij 23 jaar was. Dat is 30 jaar geleden. Hij was zwaar verslaafd en hij ging uit stelen om aan zijn dope te komen. Hij zat vol met plannen om als hij vrijkwam iets van zijn leven te gaan maken. ‘Nooit meer de bajes in, dominee! Maar iets opbouwen voor mezelf.’ Ik was ervan overtuigd dat hij dat ook wilde. Maar altijd als hij buiten kwam, viel hij snel weer terug in zijn oude gedrag. En dan zag ik hem weer in het huis van bewaring. Zo ging hij ‘gevangenis in en gevangenis uit’, meer dan twintig jaar lang. Zijn ouders, die hem bleven steunen, vonden het vreselijk. In welke gevangenis hij ook zat, Selmon bleef contact met mij houden. Als ik wel eens met een hulpverlener over hem sprak, was er eigenlijk niemand meer die nog enig geloof in hem had. ‘Misschien is hij wel geboren voor de criminaliteit’, zei iemand mij eens.

Jan Eerbeek tijdens de Sint Maartenconferentie 2014
[Foto: Hub Crijns]

Meervoudige problematiek

Bij veel gedetineerden is sprake van meervoudige problematiek, op persoonlijk en maatschappelijk gebied.

Op het persoonlijke vlak gaat het onder meer om achterstanden in persoonlijke ontwikkeling, in relationele en sociale vaardigheden en in scholing, onvermogen tot het kunnen voeren van een eigen huishouding, instabiliteit in de dagelijkse levensverrichtingen, verslavingsproblematiek, problematiek met betrekking tot het omgaan met de eigen religieus-culturele achtergrond, motivatie- en zingevingsproblematiek, het ontbreken van duurzame significante contacten, eenzaamheidsproblematiek.

Bij de maatschappelijke voorwaarden gaat het om het ontbreken van werk, het ontbreken van huisvesting, het sociaal milieu, het ontbreken van voldoende steunende contacten, het strafblad, onvoldoende toegankelijkheid van bestaande voorzieningen.

Zo bevinden veel ex-gedetineerden zich in een vicieuze cirkel waar ze zich op eigen kracht niet uit kunnen bevrijden. Ze gaan gevangenis in en gevangenis uit.

Met het oog op deze meervoudige problematiek heeft Exodus een samenhangend begeleidingsaanbod ontwikkeld op alle levensgebieden wonen, werken, relaties en zingeving. Dit programma is zeer succesvol. Zo vervult het particulier initiatief, ontstaan in justitiepastoraat en kerken, een voortrekkersrol in de samenleving.

Sociale uitsluiting

In onze samenleving is een proces van sociale uitsluiting gaande. Dat kan allerlei oorzaken hebben. Mensen kunnen zichzelf uitsluiten, maar het kan ook ontstaan door opvattingen in de samenleving. Sociale uitsluiting kan ook ontstaan door het functioneren van instituties. Over dit laatste gaat het mij. Een paar opmerkingen hierover. Er ligt in welzijnsland een sterke focus op zelfredzaamheid. Met zelfredzaamheid is niets mis. Sterker nog: het is ook een uitdaging voor ieder mens om op z'n eigen benen te staan en z'n eigen leven te kunnen dragen. Maar te weinig wordt gerekend met mensen onder ons zijn die nooit volledig

of zelfs helemaal niet zelfredzaam kunnen zijn. Mensen die altijd een steuntje in de rug, de hand van een ander nodig hebben om verder te kunnen.

Aan zichzelf alleen overgeleverd lopen ze vast in de grootschaligheid van de welzijnsinstellingen en de sociale voorzieningen en in de anonimiteit van grote delen van onze samenleving.

Verder is er in de hulpverlening ook een sterke zakelijkheid gegroeid. Ook met zakelijkheid is niets mis, want wat we doen moet zo effectief mogelijk gebeuren en met een zo groot mogelijk bereik. Maar de zakelijkheid kan ook heengroeien over de werkelijkheid van het leven. Heel wat mensen passen niet in de productcatalogussen die er allemaal zijn. En ze raken zoek op hun gang langs de loketten en de telefoonbeantwoorders.

Ten slotte noem ik de veel te grote nadruk die er in de hulpverlening ligt op bureaucratistische processen. Veel medewerkers zijn toegewijd. Ze hebben voor een sociale functie gekozen, en ze voelen de bureaucratistische processen als een belemmering voor hun functioneren.

Wat de passie van de kerk betekent voor de samenleving

De samenleving kan niet zonder de passie van de kerk. Als het gaat om de kwaliteit van onze samenleving ligt er een belangrijk aandachtsveld voor een bewogen kerkgemeenschap.

Er is behoefte aan een kerk die geïnspireerd naar buiten treedt en over de grenzen van de eigen gemeenschap heen zoekt waar mensen aan het leven ten onder gaan. De vermoeiden en belasten, gestigmatiseerden, de drop-outs, de eenzamen. En die mensen kun je in alle lagen van de bevolking tegenkomen. Door de zorg van de kerk kan de samenleving op hen georiënteerd blijven.

De passie van de kerk is gaan in het voetspoor van Jezus. En doen als Hij deed. Jezus maakt heel in deze wereld wat gebroken is. Hij doet dat niet in een religieuze extase boven de werkelijkheid uit, maar Hij staat met z'n blote voeten midden in de gebrokenheid van het leven van de mensen. En Hij gaat met hen een weg van herstel. Een nieuw perspectief. Hij kijkt niet naar hen door de bril van het verleden, maar door de bril van de toekomst. Jezus brengt hoop. Hij nodigt mensen uit om op te staan. En als ze dat zelf niet kunnen, dan laat Hij zijn discipelen naar hen toegaan om hen daarbij te ondersteunen.

Een paar jaar geleden belde Selmon mij op. Hij vertelde mij dat hij was opgenomen in een begeleidwonenproject voor ex-gedetineerden 'De Ontmoeting' in Epe. Hij zei dat hij gedoopt zou worden in een kerk in Apeldoorn. En hij nodigde me uit om daarbij aanwezig te zijn.

Toen hij gedoopt werd, was de kerk stampvol. Met een wit kleed aan stond hij in het water. De voorganger stelde hem de vraag: Selmon, geloof je in Jezus Christus en wil je hem navolgen? Met krachtige stem zei hij: Jazeker! En toen werd hij onder water gedompeld. Het ontroerde me diep toen ik hem daar uit dat water omhoog zag komen. Ik zag zijn hele geschiedenis aan me voorbijgaan: ondergang en weer een beetje opstaan, terugval, z'n verslaving, de inbraken die hij had gepleegd, z'n ouders. Dat oude woord over Jezus schoot me zomaar te binnen: 'Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping; het oude is voorbijgegaan, zie, het nieuwe is gekomen (2 Cor. 5:17).

De concrete betekenis van de kerk

Ik maak in zes punten de betekenis van de kerk concreet.

1. De kerk heeft aandacht voor het hoogstpersoonlijke **én** voor het gemeenschappelijke. Ieder mens telt en ieder mens heeft een eigen waardevolle inbreng. De kerk is drager van een onverwoestbare humaniteit. Ieder mens is beeldrager van God, kind van Hem. Zo zien we in elkaar altijd allereerst een schepsel van God en een medemens. We ervaren er dat we aanvaard zijn, hoe het leven ook loopt. Bij ons hoort iedereen erbij, niemand is uitgesloten. De kerk vormt ook een gemeenschap, waarin we de zorg om het leven met elkaar delen en waar we uitbeelden wat nog niet is. We pionieren er op de speelplaats van het heil.
2. In het pastoraat zijn we bij mensen om niet. We zijn er in vreugde en verdriet, in hoop en wanhoop. Er is troost te vinden, bemoediging, we helpen elkaar voort, we bevestigen, we geven aandacht, we helpen elkaar op te staan. De kerk is een gemeenschap om samen het leven te dragen. We hebben aandacht in een samenleving waar aandacht is wegbezuinigd.
3. We brengen in wat in onze zakelijke, geformateerde, gereguleerde zelfredzaamheids-cultuur vaak zo node wordt gemist: liefde en bewogenheid.
4. In de kerkgemeenschap houden we het uit met onvermogen van mensen. En dat is een heel belangrijk aspect. Onze wereld is niet volmaakt. Er zijn mensen die nooit boven hun onvermogen uitgroeien. We laten ons niet afschrikken door de chaos waarin mensen leven, omdat we aangesloten zijn op een andere bron dan de chaos.

Na een lange tijd dat het goed met hem ging, was Selmon teruggevallen. Hij was heel gespannen en hij dronk teveel. Iedere dag werd ik gebeld door hem of door zijn 74-jarige moeder die hem in huis genomen had. Z'n moeder, een Surinaamse vrouw, smeekt me bijna om langs te komen. 'Selmon gaat dood!', riep ze wanhopig. 'Alle hulpverleners verwijzen naar elkaar', zegt ze als ik haar vraag van wie ze hulp krijgt. Die ervaring met de hulpverlening had ik zelf ook toen ik hen belde over de

“Ons motto is ‘Geloven op maandag’”

Interview met Jan Bosman,
coördinator van Solidair Friesland

situatie. Eén van hen had tegen haar gezegd: ‘U moet hem op straat zetten.’ ‘Dat kan ik niet’, zei ze. ‘Het is toch m’n zoon.’ Ik besloot erheen te gaan. Toen ik aan het eind van de middag bij hen thuis kwam in Hazerswoude, was Selmon niet aanwezig. Hij is naar de supermarkt, zei z’n moeder met veelbetekende blik. De burens zijn hem gaan zoeken, toen ik hoorde dat u zou komen. Ze vertelde hoe moeilijk het was en hoe hij de hele dag op de bank lag. Na een tijdje kwam Selmon thuis. Samen met de burens die hem gevonden hadden, kwam hij binnen. De buurman fluisterde me toe dat hij een fles drank in zijn jaszak had zitten. Die gooi ik straks wel leeg, zei ik. Het was een compleet vastgelopen situatie. Via via had ik telefonisch contact met de verslavingszorg om te vragen of een crisisopvang mogelijk was. Ze kwamen alleen als hij agressief was of een psychose had, kreeg ik te horen. Ik belde met een psycholoog uit de christelijke hulpverlening, die Selmon kende. Het was helemaal zijn werk niet, maar hij schoof het niet af. Hij deed het uit betrokkenheid en hij zei dat hij de volgende dag naar een opvangplek zou zoeken. Met veel moeite kreeg ik hem de trap op naar de slaapkamer en ik legde hem op bed. De volgende dag hoorde ik van de psycholoog dat hij een plekje gevonden had in Het Passion in Hummelo. Een opvangproject voor mensen met psychische nood. Twee vrijwilligers hebben Selmon vervolgens uit Hazerswoude naar Hummelo begeleid.

Gods liefde brengen bij de mensen

Natuurlijk is het niet overal in de kerk zoals hierboven beschreven. De kerk kan naar binneengekeerd zijn. Maar op heel veel plaatsen wordt in en vanuit de kerk gewerkt met passie in pastoraat en diaconaat. Dat is ook mijn ervaring in het justitiepastoraat. Veel kerken staan open voor sociale activiteiten en er is heel veel vrijwilligerswerk vanuit de kerk. Het hart van de kerk is om God en de mensen te dienen. En zo kan er altijd een appel gedaan worden op iedere kerkgemeenschap om dichtbij mensen te zijn en om te doen waar het om begonnen is: Gods liefde te brengen bij mensen, tot in alle uithoeken van hun bestaan. Geloven in God is geloven in mensen, altijd weer, nu eens met de wind mee, dan weer door een diep dal van onvermogen. Maar altijd kijken we met een vergrootglas of er iets in een ander te bevestigen valt. ‘Ze geloven meer in jou dan jij in jezelf gelooft’, zei een Exodusbewoonster. Dat is de passie van de kerk en voor die passie zijn vandaag de velden wit om te oogsten.

5. De kerkgemeenschap is naar haar roeping niet in zichzelf gekeerd, maar outreachend. Ze zoekt de mensen op. Heel in het bijzonder hen die geen helper hebben. Ze is naar haar wezen breed maatschappelijk georiënteerd om te signaleren waar de wereld nog niet is zoals die door God is bedoeld. En om in de samenleving bouwstenen aan te dragen van de nieuwe tijd. 6. De kerkgemeenschap is wijdvertakt en bestrijkt het hele land van het uiterste noorden tot het uiterste zuiden van het land. In alle steden en dorpen, vaak met meerdere vestigingen. Dat biedt geweldige mogelijkheden voor bezieling en voor het brengen van hoop en verwachting.

Jan Eerbeek is oud-gevangenispredikant in 's-Hertogenbosch en Scheveningen, oud-hoofdpredikant bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, oud-voorzitter van Exodus Nederland. Hij was lid van de gemeenteraad van den Haag voor het CDA. Bij zijn afscheid van het justitiepastoraat en van Exodus in 2013 presenteerde hij het boek ‘Gaan in het licht van de hoop’ (Ark Media, 2013) met concrete beschrijvingen van ontmoetingen binnen en buiten de gevangenis, persoonlijke theologische en pastorale reflecties en signalen voor de kerk, samenleving en politiek. Het verhaal over Selmon is hieruit geciteerd. Bovenstaand artikel is een beknopte weergave van de inleiding die Jan Eerbeek hield tijdens de Sint Maartenconferentie 2014.

De foto's zijn van Hub Crijns

Solidair Friesland, het centrum voor katholiek maatschappelijk activeringswerk in de provincie Friesland, viert dit jaar de zestigste verjaardag. Jan Bosman werkt er al 23 jaar. Tijd voor een interview.

Katholiek sociaal caritatief centrum

De oorsprong van Solidair Friesland start in 1954 onder directeur Piet Engels als Katholiek Sociaal Caritatief Centrum. De organisatie vormde een koepel voor de Friese katholieke gezinszorg, het caritas werk en maatschappelijk werk. Het centrum had als doel het coördineren van de sociaal-caritatieve activiteiten, het bevorderen van moderne toepassingen van maatschappelijk werk in de aangesloten verenigingen en het ontwikkelen van nieuwe initiatieven waar nodig. In de jaren zestig splitste onder invloed van minister Marga Klompé het eerstelijns werk maatschappelijk werk en de gezinszorg af, evenals onderdelen van jeugdbeleid. Zo werd de Friese provinciale instelling het centrum voor de activering van de katholieke (gelofs)gemeenschap op sociaal gebied. “Het gaat er om hoe vanuit de katholieke levensovertuiging mensen op sociaal gebied erbij te betrekken, zelf nieuwe ideeën en activiteiten te ontwikkelen en het sociale leven gezicht te geven. Daarbij zijn de Parochiële Caritas Instelling en de parochie belangrijke voertuigen. Door de jaren heen is het een taak die veel werk vergt. Er komen nieuwe vrijwilligers. Er ontstaan nieuwe noden. De kerken veranderen, de samenleving wijzigt. Binnen de kerken ontstaan de laatste jaren schaalvergrotingen, terwijl er lokaal vooral oecumenisch gewerkt wordt. Solidair Friesland werkt telkens met nieuwe projecten, cursussen, trainingen, modules, die rond sociale noden mensen informeren en activeren. De katholieken vormen in Friesland een minderheid. Er wordt dus veel samengewerkt met andere kerken, de moslims,

de hindoegemeenschap. Een voorbeeld hiervan is het project Kleurrijk Fryslân, dat al 20 jaar bestaat. Solidair Friesland is een provinciaal bureau en is vaak de initiatiefnemer, penvoerder, en projectleider van provinciale projecten. Op het terrein van diaconie is oecumene heel normaal. Er is een Exodus maatjesproject voor en met gedetineerden, en er is het Project Kerk en Landbouw.” Jan Bosman gaat vloeiend over naar de projecten en activiteiten.

Mensen met een beperking

“Er is vanuit de oorspronkelijke bron van het centrum in de jaren vijftig veel aandacht voor mensen met een beperking, fysiek of geestelijk. Solidair Friesland ondersteunt de werkgroep Parochies en Mensen met een Verstandelijke Handicap Friesland. De werkgroep activeert parochies om bij te dragen aan integratie van mensen met een verstandelijke handicap in kerk en samenleving. Sinds 2001 organiseert de werkgroep het project ‘Scheepsmaatjes Gevraagd’, een maatjesproject. De werkgroep

PMVH maakt deel uit van de interkerkelijke provinciale werkgroep KMVH (Kerken en Mensen met een Verstandelijke Handicap), die alle kerken activeert tot inzet voor integratie van mensen met een verstandelijke beperking. Op steeds meer plaatsen zijn hiervoor interparochiële en interkerkelijke werkgroepen opgericht. Er gaat ook wel eens iets anders dan je hoopt. Het project Levensvragen richt zich op ouders en verwanten van mensen met een handicap,

Jan Bosman (58) is geboren in Vogelenzang in de Bollenstreek. Hij groeit op in Zandvoort en Apeldoorn. Na de Middelbare school gaat hij in 1976 studeren aan de Rijks Hogere Landbouwschool in Deventer Tropische richting. Daarna volgt hij in Baarn de Protestantse Academie voor Educatieve Arbeid (Sociale Academie) en hij rondt in 1982 de studies af met een HBO Sociaal Cultureel Werk. Hij verhuist naar Friesland waar hij coördinator wordt in het oecumenisch jongerenklooster Lichtaard voor op Taizé geïnspireerd jongerenwerk. In 1984 wordt hij in Den Haag maatschappelijk activeringswerker, woont in Rotterdam en studeert theologie in Utrecht. In die jaren is hij actief in projecten rond vluchtelingenwerk, multiculturele groepen, armoede, wijkopbouwwerk. De cursus 'Om U te dienen' verschijnt en hij geeft deze in veel parochies in Den Haag. In 1991 verhuist Jan Bosman naar Solidair Friesland. Eerst voor een driejarig contract rond opbouwwerk van parochieel diaconaat. Later wordt hij stafid en coördinator van Solidair Friesland tot nu toe. Solidair Friesland ontwikkelde zich in die tijd steeds meer tot een provinciale projectenorganisatie met vrijwilligers en als belangrijke kern daarin maatjesprojecten. Omdat het Katholiek Sociaal Caritatief Centrum, de voorloper van Solidair Friesland, in 1954 is ontstaan, viert men dit jaar het zestig jarig jubileum. Het jubileum wordt vorm gegeven met een activiteitenkalender, die in elke maand een bepaalde activiteit van Solidair Friesland prominent in beeld brengt.

die in tehuizen leven. Om de twee jaar is er een studiedag voor. Het lag in de bedoeling om dit project bij ouderverenigingen in de zorgwereld te borgen, maar dat is er helaas niet van gekomen. Het Project Support Fryslân is een maatjesproject met kwetsbare jongeren. Support is een maatjesmethode die in de jaren negentig samen met Actioma landelijk is ontwikkeld en waar een handboek voor is ontstaan. In een aantal gevallen betreft het jongeren, die in contact zijn geweest met politie of justitie. Zij worden gekoppeld aan een vrijwilliger, die een training heeft gehad, en heeft afgesproken minstens een jaar geregeld contact met de jongere te zullen onderhouden. De vrijwilliger verricht geen hulpverlening, en spreekt met de jongere af wat zij gaan ondernemen. Sinds 1 januari 2014 is het project in Friesland nu zelfstandig geworden."

Vluchtelingen en asielzoekers

Jan Bosman noemt hoe "in de jaren negentig grote aandacht is ontstaan voor vluchtelingen en asielzoekers. Ook in Friesland kwamen asielcentra en was er weerstand onder de bevolking. Het zogenoemde 'Not in my backyard problem'. Denk aan de opstand in Kollum. Er is toen gewerkt aan een Friese campagne rond 'vluchtelingen zijn welkom'. Er is veel gewerkt richting kerken, scholen, buurtcentra, winkeliersverenigingen. Met het protestantse MA werk is in Friesland het project Respons opgezet dat zich richt op de opvang van uitgeprocedeerden in de provincie."

Diaconaal werk

"Solidair Friesland ondersteunt vanaf de oprichting het diaconaal werk in de parochies en vanuit de Parochiële Caritas Instellingen. Dat gebeurt enerzijds door middel van advisering en begeleiding, vorming en toerusting. We hebben op ons centrum in Leeuwarden een documentatiecentrum met informatie en materialen over vele thema's. Toen we vijftig jaar bestonden hebben we een projectmap en een expositie 'Werken van barmhartigheid' gerealiseerd. Deze is sindsdien beschikbaar voor parochies en anderen die het gesprek over diaconie willen stimuleren. Natuurlijk geven we ook cursussen. De laatste jaren werken we

daarin samen met Solidair Groningen en Drenthe en het Bisdom Groningen-Leeuwarden in de Diaconale Leerweg. In 2014 start de nieuwe tweejaarlijkse editie. En aan de andere kant bieden we de vele praktische initiatieven en projecten aan, waaraan parochies en PCI's mee kunnen doen. Diaconie is bij uitstek oecumene: samen sta je sterker, bereik je meer, ben je tot meer in staat."

Armoede

Volgens Jan Bosman "is er aandacht voor armoede uitdrukkelijk sinds 1988, toen vanuit de landelijke conferentie van september 1987 provinciale initiatieven ontstonden. Zo ontstond in het Noorden de Arme Kant van Noord-Nederland en de Arme Kant van Friesland. Er is veel energie gestopt in educatie, opleiding van vrijwilligers, provinciale conferenties, ondersteuning van lokale groepen. Van meet af aan is vanuit de kerken gewerkt in samenwerking met maatschappelijke organisaties. Zo is er het Fries Samenwerkingsverband Uitkeringsgerechtigden met 26 lidorganisaties, sinds 2000 de Sociale Alliantie, sinds 2002 de Federatie van voedselbanken, Humanitas en de diverse projecten die daar van uitgaan, en sinds 2010 SchuldHulpMaatje. Vanuit eerst de diaconie Skarsterlân en later Solidair Skarsterlân is de Kanskaart methode ontstaan om via huisbezoek contact te maken met mensen die hulp en ondersteuning nodig hebben. Het is een samenwerking van de plaatselijke kerken en verenigingen met veel vrijwilligers."

Homoseksualiteit

"Begin jaren negentig is in Friesland samen met het Cultuur en Ontspanning Centrum (COC) Nederland en de Christelijke Homo Jeugd Beweging de werkgroep Geloof en Homoseksualiteit Friesland opgericht. De belangrijkste activiteit van deze werkgroep is de jaarlijkse 'Roze zondag' in Friesland. De activiteit gaat via een estafette van kerk naar kerk van verschillende denominaties en plaatsen. Dit jaar is de katholieke kerk van Dokkum de organisator. Verder verzorgt de werkgroep voorlichting op vooral scholen, en organiseert studiedagen en conferenties. Er is rond dit thema een duidelijke controversie met de katholieke kerk. De huidige Paus Franciscus geeft

in ieder geval wat meer ruimte door zijn uitspraak dat we niet meteen overal een duidelijke mening over moeten hebben."

Jongerenactiviteiten

"Natuurlijk is er vanaf de jaren vijftig ook aandacht voor jongeren en diaconaal jeugdwerk. In de jaren negentig werd dat werk door de provincie overgeheveld naar een andere organisatie waar het door wijziging in taakstelling verdween. In 2004 is Solidair Friesland begonnen met diaconaal jongerenwerk met als thema de Zeven Werken van Barmhartigheid. We zijn gestart in de stad Leeuwarden. Die aandacht is nu versterkt met het project M25 waarin groepen jongeren werken via de Werken van Barmhartigheid. Het zou mooi zijn als we het verder met het Bisdom kunnen uitwerken, bijvoorbeeld met de Martinusdag. En natuurlijk is er inmiddels de traditie van de Sint Maartensconferentie voor diaconie, die om de twee jaar gehouden wordt. In de organisatie van die dag werken we samen met de Hogeschool in Leeuwarden en telkens een andere groep studenten."

Vrede

"Jan Bosman weet nog dat naar aanleiding van de oorlog in Irak het Fries Vredes Platform ontstaan is. Er is elk jaar een andere activiteit. In 2013 is er in Leeuwarden de Walk for Peace gelopen, waarin de tocht voerde langs diverse jeugdcentra en er discussies zijn geweest voor dialoog en mensenrechten. De tocht is afgesloten met een gebedsdienst. Ook zijn er maandelijkse vredeswakes in Leeuwarden. Indien nodig worden acties voor vrede georganiseerd. Met de toenemende spanningen in de Oekraïne is daar behoefte aan. Elk jaar is er in de Vredesweek heel wat te doen in Friesland. In ieder geval op de vredeszondag. Steeds meer Friese kerken werken mee aan de Vredesdag."

Visie en motto

"Mensen hebben mensen nodig' is al heel lang onze visie en ons motto is 'Geloven op maandag'. In het nieuwe mission statement spreken we over 'Mensen voor mensen'. Mensen hebben mensen nodig. De mens is ten diepste goed

en in staat zich te verbinden met anderen en met de samenleving als geheel. Een mens kan kracht ontwikkelen door steun van een medemens. Dit is een wederkerig proces. Wederkerigheid is de kernwaarde van ons werk. Solidair Friesland maakt deel uit van de katholieke traditie en de katholieke en christelijke geloofsgemeenschap. In de definitie van kerk als 'volk van God onderweg naar een sociale en rechtvaardige samenleving' maakt Solidair Friesland als katholieke stichting deel uit van de geloofsgemeenschap in de bredere zin van het woord. De bronnen zijn de Bijbel, het evangelie, het katholiek sociaal denken."

"De katholieke sociale leer leert ons dat we geroepen zijn om mens voor een mens te zijn."

"Solidair Friesland is een katholieke instelling voor Maatschappelijk Activeringswerk. De katholieke sociale leer leert ons dat we geroepen zijn om mens voor een mens te zijn. Deze leer komt voort uit de Bijbelse visie op barmhartigheid en gerechtigheid. Daarin zijn helper en geholpene verantwoordelijk voor elkaar en hebben ze een taak om te werken aan structuren van barmhartigheid. Essentiële kernwaarden uit het katholiek sociaal denken zijn voor Solidair Friesland: naastenliefde (caritas), solidariteit, subsidiariteit, gerechtigheid en zorg voor het milieu. De katholieke identiteit van Solidair Friesland is tevens van belang voor de herkenbaarheid van en verbinding met de katholieke geloofsgemeenschap in Fryslân. Solidair Friesland stimuleert en ondersteunt mensen om op eigen kracht en waar nodig met hulp van anderen te werken aan het individuele en gemeenschappelijke welbevinden. Solidair Friesland is gespecialiseerd in het aanboren, inzetten en kanaliseren van deze krachten. Solidair Friesland is een professionele organisatie die, geïnspireerd door de Bijbel en het katholieke sociale denken, de bewustwording met betrekking tot maatschappelijke vraagstukken stimuleert en vrijwilligers inspireert en bege-

leidt om het welzijn van mens en samenleving te bevorderen. 'Geloven op maandag' betekent: je geloof handen en voeten geven, samen met de kwetsbare mensen, en werken aan een duurzame, sociale en rechtvaardige samenleving."

Jubileumjaar

Het jaar 2014 is voor Solidair Friesland een jubileumjaar. "We hebben voor de gelegenheid een diaconale kalender uitgegeven: *Diaconale Iconen*. Elke maand staat een diaconale inspirator centraal en een bepaald project in de spotlight. In januari was er een dag van Support Fryslân. In februari de vierde Sint Maarten

Conferentie. In maart hebben we gevierd dat Kleurrijk Fryslân 20 jaar bestaat. Op 24 maart is de jaarlijkse provinciale kerkelijke Armoedeconferentie geweest. Op 5 april organiseerden we samen met de werkgroep Kerken en Mensen met een Verstandelijke Handicap

Fryslân de Samen Doe dag, waarin koppels van maatjes en mensen met een beperking allerlei leuke dingen samen deden. De Roze Zondag in Friesland is op 25 mei in Dokkum gehouden. Op 15 juni is er een Diaconale Pelgrimsfiets-tocht van Leeuwarden naar Dokkum met als thema de Zeven Werken van Barmhartigheid. Op 21 september vieren we de Vredesdag in Reduzum en start in Leeuwarden de tweejarige Diaconale Leerweg. In oktober geven we op 10 oktober aandacht aan 'Armoede en kinderen', gevolgd door het diaconaal jongerenweekende van 10-12 oktober. Op 22 november sluiten we het feestjaar in Leeuwarden af met een jubileumviering in de Bonifatiuskerk. Met muziek en zang, een diaconale markt en de uitreiking van de Pater Grasveld Penning voor diaconale initiatieven. De dag en daarmee het jaar wordt 's avonds afgesloten met een H. Eucharistieviering, waarin bisschop De Korte voorgaat."

De foto's zijn gemaakt door Hub Crijns
www.frieslandsolidair.nl
www.sintmaartenconferentie.nl
www.armekantfryslan.nl
www.socialealliantie.nl

Antoniusprijs 2014 in het Bisdom Breda

Wim Tobé, is diaken, functionaris Caritasinstellingen in het bisdom Breda, en juryvoorzitter

Zondag 1 juni was in het bisdom van Breda de zondag met bijzondere aandacht voor Diaconie. Het hele jaar door wordt iedere eerste zondag van de maand in het bisdom door middel van een collecte voor de diaconie in het bijzonder op de dienstbaarheid gewezen als opdracht voor iedere christen.

Op deze eerste zondag van juni overhandigde Bisschop J. Liesen symbolisch de Antoniusprijs aan de werkgroep, die door een jury was voorgedragen. De prijs bestaat uit een geldbedrag, dat bestemd is om het diaconaal project voortgang te laten vinden.

Waardering

De Antoniusprijs is een stimulans om te tonen hoe in het bisdom diaconale ondersteuning verleend wordt. Natuurlijk gebeurt er op veel plaatsen veel meer aan diaconie dan er in de brochure aangegeven staat. Het zijn dan ook tevens voorbeeldprojecten, die voor andere werkgroepen een opsteker kunnen zijn om plannen te bedenken, die in eigen kring op dezelfde manier of anderszins gerealiseerd kunnen worden.

De diversiteit van de projecten geeft aan, dat het gehalte heel verschillend is; soms zijn er enkele aanjagers in de werkgroep, soms wordt er een hele gemeenschap bij betrokken. Sommige projecten leggen de nadruk geheel op de eigen gemeenschap en anderen hebben meer een regionaal karakter. Soms zijn het eenmalige projecten, en er zijn er ook die doorlopende zorg en aandacht vragen. Aan andere projecten zit een uitwisseling vast bv. door middel van een verslag of voortgaande berichtgeving, soms zelfs gevolgd door een bezoek aan de gemeenschap waar het project gerealiseerd wordt. Er is niet te zeggen, dat er maar één vorm van diaconaal handelen is. Diaconie is velerlei. En daarvoor is grote waardering.

Jurering

In het voorjaar 2014 werd de jury samengesteld. Er werd naar mensen gezocht, die om diverse redenen kerkelijk en maatschappelijk betrokken zijn om alle projecten te bekijken en het project aan te wijzen dat de Antoniusprijs 2014 zal ontvangen. In de jury zaten mensen uit het Diocesaan Bestuur Caritasinstellingen, een diaken met bijzondere aandacht voor het terrein van Caritas en diaconie, een burgermeester die eerder ook al blijk had gegeven van nauwe belangstelling voor kerk- en welzijns-vraagstukken en een ervaringsdeskundige, die haar sporen verdiend had in het begeleiden van vrijwilligers in de sector diaconie van Groot-Breda. Als gespreksleider fungeerde de Caritasfunctionaris van het bisdom Breda. Het secretariaat verzamelde de 18 voorgedragen projecten en maakte op A-4 formaat een duidelijke samenvatting van ieder project. Elk van de vijf juryleden beschikte een week van

Maandelijks ontmoetingsavond van De Diaconale Stad Roosendaal
 [Foto: Ramon]

te voren over de beschrijving. De gespreks-leider beschikte over de volledige rapporten om daar waar nodig een nadere toelichting te kunnen geven.

Op donderdag 3 april kwam de jury voltallig bijeen. In een goede, open en betrokken sfeer heeft de jury de projecten weten te beoordelen en kon zij tot een eensluidende 'winnaar' komen. Alle 18 projecten passeerden de revue en er werden bemerkingen gemaakt over de sterke kanten, die elk van de projecten kenmerkten. Uiteindelijk werden zeven van de projecten voorzien van een sterretje. Dat was de eerste selectie: of één sterretje of geen sterretje.

De criteria voor de selectie waren divers. De projecten dienden ter plaatse in de geloofsgemeenschap bekendheid te genieten. Ze dienen door mensen in de parochies gedragen te worden en ontvangen door de groep op wie men zich richt. De projecten dragen zorg voor een voorziening, die mensen in nood nabij is of dragen bij aan een oplossing. Er zaten verschillen in de projecten. Sommigen richten zich op de nood en tekortkomingen in de eigen gemeenschap en/of omgeving; anderen onderhouden reeds langere of soms kortere tijd een band met groepen in het buitenland in en buiten Europa. Er zijn projecten die met een sterke pastorale zorg omringd zijn. Er zijn projecten, waarbij men zich inzet met een gering aantal mensen hetzij in de plaatselijke samenleving hetzij op de plaats waarop men zich betrokken voelt. Sommige projecten kennen een grote frequentie in de uitvoering; andere beperken zich met kwaliteit tot een enkele keer per jaar. En zo was geen enkel project een kopie van een ander.

En de winnaar is...

In de tweede selectie werden de zeven projecten met een sterretje opnieuw besproken. Uit deze zeven bleven na de tweede informatieronde nog drie projecten over, waarin de uiteindelijke prijswinnaar zou zitten. In de laatste en beslissende ronde riep de jury het project: 'De diaconale Stad Roosendaal' tot winnaar uit. Dit 'maatjesproject' bestaat uit het onderhouden van contacten met senioren, vooral met hen die het moeilijk hebben

door ziekte, eenzaamheid of armoede. De groep probeert met hen een band op te bouwen en zo nieuw perspectief te bieden. Voor het realiseren van maatjescontacten heeft de 'De diaconale Stad' samenwerking gezocht met het Norbertuscollege in Roosendaal. Een groep leerlingen is bereid gevonden mensen op te zoeken om hand- en spandiensten te verlenen. De scholieren doen dit in het kader van hun maatschappelijke stage.

De jury heeft diverse redenen gehad om aan dit project de Antoniusprijs toe te kennen. Het project verbindt ouderen en jongeren met elkaar, omdat ze elkaar iets te bieden hebben. De activiteit heeft zich verspreid over de gehele stad en betreft daardoor velen hierbij. In het project gaan verdieping en daadwerkelijk handelen met elkaar samen. De dragers van het project kiezen ervoor om in het handelen zich te laten inspireren door de sociale leer van de kerk erbij te betrekken. Het initiatief brengt kerkelijk en maatschappelijk handelen bij elkaar. En het project heeft een uitgebreide brochure die inzicht geeft in haar werkzaamheden. Het project geeft op een eigen manier ook weer een vervolg aan andere projecten in de stad, o.a. Speel en Leerhuis Roosendaal West. De diaconale stad Roosendaal kent drie doelstellingen: verdieping, ontmoeting en daadkracht.

De projectgroep schrijft in de inleiding van de brochure: "In de loop van het eerste half jaar kreeg de groep door contacten met de Egidiusbeweging uit Antwerpen steeds duidelijker voor ogen welke houding en aanpak men vanuit gelovig perspectief passend vond". En elders: "'De diaconale Stad Roosendaal' is een beweging die vanuit het christelijk geloof mensen nabij wil zijn. Zij zoekt contact met personen wier leven dreigt te verschromelen. Met vriendschap en aandacht hoopt 'De diaconale Stad' hen weer uitzicht te geven. De solidariteit van onze groep kent meerdere vormen".

Nadere informatie over dit project:
info@diaconalestad.nl

www.bisdombreda.nl

Aanpak armoede blijvende zorg van Friese kerken

Jan Bosman is coördinator van Solidair Friesland

Op 24 maart waren diakenen, caritas-bestuurders, leden van Arme Kant groepen in ROC 'De Friese Poort' in Leeuwarden bijeen voor de Friese armoedeconferentie van de kerken, een initiatief van de Arme Kant van Fryslân.

Kerken en armoede

Al ruim twintig jaar staat de armoede op de agenda van kerken. De overheid erkent pas sinds enkele jaren dat armoede in Nederland een probleem is, en dat zij beleid moet maken om armoede te voorkomen en sociale uitval van steeds groter worden groepen mensen tegen te gaan. Met name de effecten van armoede op kinderen krijgen steeds meer aandacht.

Eind 2013 verscheen het rapport *Armoede in Nederland 2013*. Daarin wordt gerapporteerd over de alsmat toenemende inzet van de kerken in de strijd tegen armoede. Hub Crijns, directeur van het bureau DISK en projectleider van het onderzoek, bespreekt de resultaten van het onderzoek: "De arme kant van Nederland bestaat en kom je overal tegen. Ook in Friesland. Als je alle cijfers serieus naloop blijkt tussen de tien en twintig procent van de bevolking steeds moeilijker mee kan roeien in de vaart van de Nederlandse samenleving. Dus ook 10-20 % procent van de bevolking in Friesland. Sinds 2011 nemen de cijfers van mensen zonder baan toe. Begin maart 2014 zijn 691.000 personen (8,8%) van de beroepsbevolking zonder baan. In januari 2014 was dat gemiddeld 8,6%. Volgens het CBS hangt deze stijging vooral samen met grote bezuinigingen en reorganisaties in de financiële en verzekeringssector en met faillissementen. De provincie Friesland heeft bijna 300.000 mensen in de beroepsbevolking. Eind februari 2014 waren er 31.000 werkloos. Dat is 10,4% van de beroepsbevolking. De verwachting is

Wethouder Janny Schouwerwou van de De Friese Meren
[Foto: Hub Crijns]

dat de werkloosheid in 2014 gaat oplopen naar meer dan 11%. Ook signaleert het CBS dat steeds meer mensen zich terugtrekken van de arbeidsmarkt. In juli 2013 waren er 1.4 miljoen 'nuggers' en dat zijn: mensen zonder baan, die geen uitkering hebben aangevraagd en geen opleiding volgen. Sinds 2013 zijn er oplopende cijfers van dak- en thuislozen. Tussen 2009 en 2012 is het aantal daklozen in Nederland van 11.610 met 53% gestegen naar 27.000 daklozen. En ook voedselbanken zien steeds meer klanten. Eind 2013 staat de teller op 70.000 volwassenen en kinderen. Het aantal kinderen van 0 tot en met 17 jaar dat opgroeit in een arm huishouden is volgens het *Armoedesignalement 2013* gestegen naar 391.000 volgens de lage inkomensgrens (11,6% van alle kinderen) en 384.000 volgens de niet-veel-maar-toereikende grens (11,4 % van alle kinderen)". Uit het onderzoek blijkt verder dat armoede in de Nederlandse samenleving in brede lagen van de bevolking en zowel binnen als buiten de kerken voorkomt. De meest genoemde groepen van mensen met financiële pro-

blemen zijn mensen zonder betaald werk, alleenstaande ouders met kinderen en mensen met psychische problemen, direct gevolgd door asielzoekers en 65-plussers. Nieuwe groepen zijn mensen met een restschuld op hun hypotheek en zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers).

Kerkelijke pastorale netwerken spelen een grote rol in het signaleren van armoede. Het taboe op armoede, ook in kerkelijke kring, lijkt te zijn afgenomen. Het soort problemen waarbij diaconieën en caritasinstellingen met financiële hulp bijspringen zijn vooral problemen door schulden (genoemd door 45 procent van de diaconale organisaties), een langdurig laag inkomen (39 procent) en onvoorziene, hoge uitgaven of financiële tegenslag (24 procent).

Grote vrijwilligersinzet

De inzet van diakenen, vrijwilligers en bestuurders bij de diaconale organisaties bedraagt gemiddeld 10 uur per aanvraag. De eerste meting van vrijwillige inzet vanuit diaconale organisaties in het kader van armoedebestrijding laat zien dat kerken een intensieve bijdrage leveren. In totaal gaat het dan om 1.778.902 uren. Dat is te vergelijken met de inzet van 950 fulltime beroepskrachten. Gerekend met een ervaren MBO professional met een bruto uurloon inclusief werkgeverslasten van € 30 gaat het dan om € 53.398.060.

Aanbevelingen

Na de cijfers geeft Crijns de diaconale bestuurders en vrijwilligers concrete aanbevelingen mee. Werk aan de winkel dus.

- Maak armoede bespreekbaar in de kerkelijke gemeente en publiceer regelmatig hoe men hulp kan krijgen bij financiële problemen.
- Ontwikkel een armoedeprotocol waarin beschreven staat hoe de privacy geborgd wordt, hoe een aanvraag wordt behandeld en hoe betrouwbaar met de informatie kan worden omgegaan.
- Zorg voor toerusting van het pastorale en diaconale netwerk zodat men armoede tijdig kan signaleren en voldoende informatie heeft om door te verwijzen.
- Werk samen met andere kerken en diaconale organisaties in een platform om van daaruit actief het gemeentelijke armoede-

beleid te volgen en voorstellen te doen voor verbeteringen. Verzamel knelpunten en breng deze regelmatig in bij gesprekken met bestuurders en lokale politici.

- Werk actief samen met andere kerken en diaconale organisaties, belangenorganisaties, maatschappelijk werk, sociale diensten en de schuldhulpverlening en organiseer vormen van vroegsignalering. Goede voorbeelden hiervan zijn de kanskaartenactie, de open spreekuren, SchuldHulpMaatje, de formulierenbrigades, etc.
- Zet samen met andere kerken en diaconale organisaties een noodfonds en/of een maatjesproject op om mensen in armoede en met schulden (preventief) te begeleiden.
- Maak vakanties mogelijk voor mensen in armoede. Hiervoor zijn voor jongeren en ouderen veel mogelijkheden. Zie o.a. de *Gids Betaalbare Vakanties* van de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA.
- Versterk de samenwerking met een inloophuis en/of voedselbank. Overleg wat er nodig is aan middelen, eventueel in natura. Informeer en betrek kerkleden bij deze initiatieven.

Ook de politiek heeft werk te doen

Ook voor de landelijke en gemeentelijke politiek heeft Crijns praktische tips. Na Hub Crijns spreekt wethouder Janny Schouwerwou van de gemeente De Friese Meren. Zij heeft de portefeuille Sociaal Domein en is verantwoordelijk voor het gemeentelijk armoedebeleid. Zij opent haar inleiding met een praktijkverhaal over een gezin dat het met steun uit een breed sociaal netwerk lukt om aansluiting te houden met de samenleving. Ook de kerken kunnen een schakel in zo'n het netwerk zijn. De kerken doen er wel goed aan om te zien waar hun kwaliteit ligt. De zaal discussie spitst zich aanvankelijk toe op de inkomensongelijkheid. Moet daar niet als eerste iets aan gedaan worden? Het is de verantwoordelijkheid van de landelijke politiek en die is vanavond niet vertegenwoordigd. Een paar tips uit de discussie zijn verder: doe het niet alleen en spreek de overheid aan op haar verantwoordelijkheid om mensen te beschermen. Een gemeentelijke armoede-effectrapportage zou op gemeentelijk niveau een zinvolle aanvulling in het anti-armoedebeleid zijn. Wethouder Schouwerwou ziet daar zeker het nut van in en zal haar best doen om ook andere wethouders hiervoor te interesseren.

Jaar van Daden van Liefde Bisdom Rotterdam

Pers & Communicatie bisdom Rotterdam

Bij de sluiting van het Jaar van het Geloof op 24 november 2013 kondigde Mgr. Van den Hende, de bisschop van Rotterdam, een Jaar van Daden van Liefde af dat duurt tot 12 juli 2014 (Nationale Bedevaart Brielle).

Bisschop Van den Hende nam het initiatief tot het Jaar van Daden van Liefde in het verlengde van het Jaar van het Geloof. Bij de start van het jaar gaf de bisschop aan: "Ons geloof in de liefde van Christus is de bron van daden van liefde. Daden van liefde mogen onderstrepen dat ons geloof vrucht mag dragen. We willen daarom de daden van liefde opnieuw benadrukken en inoefenen met elkaar."

Jaar van het Geloof

Paus Benedictus XVI riep het Jaar van het Geloof (2012-2013) uit om de start te herdenken van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965). De paus kondigde het Jaar van het Geloof aan in zijn apostolische brief '*Porta fidei*'. Het Jaar van het Geloof wilde bijdragen aan een hernieuwde bekering en aan de herontdekking van het geloof, met het oog op het getuigenis van christenen in de wereld. Heel concreet: het getuigenis van de liefde.

In *Porta fidei* wordt de apostel Jakobus geciteerd: "Broeders, wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? Kan zo'n geloof hem soms redden? Stel dat een broeder of een zuster geen kleren heeft en niets om te eten, en iemand van u zou zeggen: 'Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed' en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien - wat heeft dat voor zin? Zo is ook het geloof, op zichzelf genomen, zonder zich in daden te uiten, dood.[...] Bewijs me eerst dat ge geloof hebt als ge geen daden kunt tonen, dan zal ik u uit mijn daden mijn geloof bewijzen" (Jak. 2, 14-18).

Jaar van Daden van Liefde

In het Jaar van Daden van Liefde staat deze brief daarom centraal. Heel concreet tijdens een studiemiddag op 27 maart met prof. dr. A. van Wieringen, Universitair Hoofddocent Oude Testament aan de Tilburg School of Catholic Theology. Als themajaar verbindt het Jaar van Daden van Liefde mensen rond de dienst aan de naaste. Mgr. Van den Hende: "Je ziet heel veel mensen die in geloof leven en hun daden daarop baseren in de zorg, het onderwijs, in het eigen gezin, en ook als de crisis mensen in een dip en isolement brengt. Het geloof is een aanzet en een bron om voor deze noden je hart te laten spreken en je hart te uiten in daden van liefde." Concreet wordt dit voor een breed publiek uitgedragen in een serie Geloofsgesprekken die het bisdom maakte in samenwerking met Omroep RKK. In een reeks interviews sprak Leo Fijen met katholieken uit het bisdom

Mgr. van den Hende in de tram
[Foto: Peter van Mulken]

Rotterdam die zich inzetten voor zorg aan mensen met een beperking, vrijwilligers van de Vincentiusvereniging die daden van liefde in de praktijk brengen en vrijwilligers van de bedevaarten naar Banneux vanuit het bisdom Rotterdam. De laatsten zeggen in de uitzending van 6 april: "Een van de boodschappen van Maria in Banneux was: steek je handen in het water. Als wij in Banneux zijn, gaan we met de vrijwilligers elke avond naar de bron en steken we onze handen in het water. Dat is een teken van ons geloof en van onze verbondenheid met elkaar. Je steekt je handen in het water en je bidt dat je de volgende dag met deze handen de mensen weer mag helpen. Door de pelgrims bij te staan, door lief te zijn voor elkaar, proberen we het lijden van de mensen zoveel mogelijk te verlichten. Liefde geven doet veel met mensen."

Diaconale spiritualiteit

De geïnterviewde personen gaven telkens aan hoe hun inzet verbonden is met hun geloof in God. Het Jaar van Daden van Liefde wil ook een impuls zijn voor de diaconale spiritualiteit. Bij de uitreiking van de prijs Brood en Rozen (Diaconieprijs van het bisdom Rotterdam) gaf inleider diaken Vincent de Haas aan: "In zijn encycliek 'Lumen Fidei' wijst paus Franciscus erop dat we ons niet moeten verwijderen van de wereld, niet werkeloos toe moeten zien, maar ons actief in moeten zetten in de samenleving en met die samenleving in dialoog moeten gaan. Tijdens de wereldjongerendagen in Brazilië was dit hét themawoord: dialoog. "Dialoog, dialoog," was het antwoord van de paus op verschillende vragen. En natuurlijk: ga de wereld in, wees niet bang, en dien."

Diaconale spiritualiteit is leren kijken met de ogen van Jezus, met de ogen zoals van de barmhartige Samaritaan, en van zovele anderen uit de geschiedenis. Het is in beweging

komen voor de ander en iets van jezelf geven, in verbondenheid en navolging van Christus. In het Magazine dat het bisdom Rotterdam maakte vanwege het Jaar van Daden van Liefde gaat bisschop Van den Hende in op de betekenis van het altaar en het vieren van de eucharistie. De bisschop bepleit vanuit altaarwijdingen die hij verrichtte catechese en geloofsgesprek over de betekenis van het altaar, heel bijzonder wanneer het gaat om de band te leren zien tussen ons geloof in Christus en het verrichten van concrete daden van liefde in ons dagelijks leven. In *Lumen Fidei* geeft paus Franciscus aan: "De eucharistie is het kostbaar voedsel van het geloof, de ontmoeting met Christus, die werkelijk aanwezig is met de hoogste daad van liefde, de gave van zichzelf, die leven voortbrengt" (art. 44).

Bisschop Van den Hende:

"Wanneer wij aan het altaar de eucharistie vieren, dan staan wij biddend stil bij Jezus' leven in dienstbaarheid, vieren wij de gedachtenis van zijn levensoffer aan het kruis en zijn verrijzenis. Bij het altaar in de eucharistie mogen wij beseffen hoe veel God van ons houdt, hoe wij als leerlingen van de Heer geroepen worden om de liefde die wij van Christus ontvangen door te geven en te delen met onze medemens in concrete daden van liefde."

Het Magazine van het bisdom Rotterdam over *Daden van Liefde* is als speciale uitgave uitgereikt tijdens de Christmavie-ring op 16 april 2014. Parochies, caritas-instellingen en belangstellenden kunnen het Magazine opvragen via E: bureau@bisdomrotterdam.nl. Het is als download te vinden op de website van het bisdom onder Daden van Liefde. http://www.bisdomrotterdam.nl/bisdomrotterdamnu/2013/daden_van_liefde/Pages/daden_van_liefde.aspx

Kerk naar buiten!

Paus Franciscusgroepen in Bisdom Roermond

Hub Vossen is stafmedewerker Dienst Kerk en Samenleving en Aalmoezenier van Sociale Werken in het bisdom Roermond

"Buonasera", goede avond! Op een verfrissende manier sprak Paus Franciscus in maart 2013 de wereld toe. In de dagen en maanden na deze eerste toespraak verraste hij de wereld nog meer door de daden die hij koppelde aan de woorden.

Met zijn tocht naar Lampedusa, met de voetwassing van gedetineerden op Witte Donderdag in 2013. Bijna wekelijks laat hij ons met ongekende acties zien en horen hoe hij kijkt naar de sociale en maatschappelijke problematieken van onze huidige tijd. Hij koppelt de evangelische boodschap aan onze samenleving en komt daadwerkelijk op voor de meest kwetsbare medemens. Een dik jaar later kunnen we zien dat het mensen raakt. In de afgelopen maanden heb ik van meerdere mensen gehoord wat deze paus met hen doet. Het meest verbaasd ben ik over dat rand- en buitenkerkelijken zo geraakt zijn door de woorden en daden van deze paus. In zijn acties laat hij mensen zien waar het in het geloof daadwerkelijk om gaat. Hoe hij concreet inhoud geeft aan woorden uit het evangelie van Matheus 25. Hoe woord en daad bij elkaar komen!

In het afgelopen jaar zijn op verschillende plekken nieuwe diaconale groepen ontstaan van mensen die ver weg stonden van de kerk. Mensen die geraakt zijn door Paus Franciscus en in hun parochies hun diensten daadwerkelijk aan kerk en samenleving aanbieden. Het

charisma van deze Paus inspireerde hen om dienstbaar te willen zijn aan de eigen leefomgeving en hun talenten en gaven beschikbaar te stellen.

Adventbrief

In het bisdom Roermond heeft Mgr. Wiertz in de adventbrief een oproep gedaan om, in alle parochies waar nog geen diaconale activiteiten ontwikkeld zijn, te komen tot *Paus Franciscusgroepen*. Hij schrijft: "Deze paus heeft in korte tijd de harten van velen gestolen. Zijn directe menselijke nabijheid oefent een grote aantrekkingskracht uit, binnen maar zeker ook buiten de geloofsgemeenschap. Met grote ijver werkt hij aan een diepgaande hervorming van de Kerk. Daartoe zet hij belangrijke nieuwe accenten...". Mgr. Wiertz eindigt de adventbrief met een concrete oproep om het niet alleen bij woorden te

laten, maar ook daadwerkelijk tot actie over te gaan. Om in de eigen leefomgeving op zoek te gaan naar de sociale en geestelijke nood. Om menselijke nabijheid, een goed woord, een toegestoken hand aan te reiken. Om zo ook te bouwen en werken aan een kerk die naar buiten gaat.

Handreiking

Vanuit de Dienst Kerk en Samenleving is materiaal ontwikkeld om mensen te ondersteunen. In deze handreiking wordt voortgebouwd op een rijke diaconale traditie die in het bisdom Roermond aanwezig is. In de bundel

'Samen leven: de gewoonste zaak van de wereld' zijn twintig verrassende diaconale projecten belicht. Op deze oogst wordt voortgebouwd en geven we concrete handreikingen om in de lokale geloofsgemeenschap aan de slag te gaan. Het wiel hoeft niet opnieuw uitgevonden te worden. Er kan voortgebouwd worden op initiatieven die al langer bestaan. De handreiking biedt meteen ook de mogelijkheid om eens kritisch te kijken naar de activiteiten die in de afgelopen jaren vanuit diaconale en kerkelijke groepen ontwikkeld zijn. Voldoet het nog aan de vragen van deze tijd? Hebben we vanuit parochies en diaconale groepen wel voldoende oog en oor voor de huidige sociale maatschappelijke ontwikkelingen? Daarnaast dienen zich ook nieuwe vrijwilligers aan die met een andere bril kijken naar kerk en samenleving.

Boeiend proces

Op een aantal plekken zijn in de afgelopen maanden nieuwe initiatieven ontstaan, en bestaande groepen zijn hun taken aan het heroverwegen. Boeiend en verrassend zijn de gesprekken die in parochies en bij diaconale groepen gevoerd worden. Opvallend is de grote betrokkenheid van mensen die vaak veraf staan van de kerk, en wel uitdrukkelijk iets willen betekenen voor kerk en samenleving. In die gesprekken ben ik vooral geïnteresseerd in de vraag 'waarom mensen zich nu willen inzetten voor kerk en samenleving'. Mensen geven dan aan hoe zij persoonlijk in het leven staan, welke waarden voor hen belangrijk zijn. Hoe zij kijken naar de veranderingen in de lokale samenleving, hoe die zich momenteel op sociaal, maatschappelijk en politiek vlak aan het ontwikkelen is. Welke sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen zij waarnemen en welke problemen daaruit voortkomen. Steeds weer hoor ik dat mensen geraakt zijn door onze huidige paus, en mede vanuit zijn concrete daden en oproep ook iets willen betekenen voor de (lokale) samenleving.

Enthousiasme temperen

Mensen willen maar al te graag aan de slag. Steeds moet het enthousiasme enigszins getemperd worden. Ik geef aan dat het belangrijk is om zorgvuldig en bedachtzaam aan de slag te gaan. Om goed te kijken naar wat andere

organisaties in de samenleving doen. Dat samenwerking met deze bestaande organisaties ontzettend belangrijk is. We moeten niet hetzelfde doen, maar een daadwerkelijke bijdrage leveren aan de samenleving. Zo ontstaan in de lokale gemeenschappen nieuwe en vernieuwende initiatieven die een wezenlijke bijdrage leveren aan de sociale cohesie van een wijk, dorp of stad.

Ik noem twee voorbeelden. In Heerlen heeft zo'n nieuwe groep de sociale kaart van Heerlen bestudeerd. Tot hun schrik moesten ze constateren dat in een bepaalde wijk 89% van de kinderen zich in een achterstandssituatie bevinden. Via verkennende gesprekken is de groep nu bezig om de basis te leggen voor een project rond kind en armoede. In Noord Limburg vormen vijf dorpen één parochie. In die dorpen begint de sociale cohesie te verdwijnen. Voorzieningen verdwijnen, organisaties worden bij gebrek aan leden opgeheven. Men constateert dat m.n. de eenzaamheid onder ouderen groeit. Zij kunnen moeilijk weg uit hun dorp. In samenwerking met andere organisaties worden plannen gemaakt. Een van de initiatieven vanuit de parochie is o.a. de (her)oprichting van een bezoek- en rouwgroep, maar ook een autodienst en begeleiding naar ziekenhuis wordt opgezet.

Het zijn geen losstaande activiteiten; ze staan in verbandingen met bestaande kerkelijke en sociaal-maatschappelijke activiteiten. Belangrijk is dat activiteiten die ontwikkeld worden ook aanvullend zijn, recht doen aan kwetsbare medemensen., of ze nu Paus Franciscusgroep heten of niet. Dat is niet zo belangrijk. Het gaat veel meer om mensen zich, vanuit evangelische waarden, ook daadwerkelijk verbinden. Ik zie in het Limburgse hoe een Kerk met kleine stappen zich op een positieve manier uitdrukkelijk naar buiten richt. Een transformatie die door paus Franciscus ingezet is. Een Kerk naar buiten!

www.pausfranciscusgroepen.nl

'Samen leven: de gewoonste zaak van de wereld' is digitaal te vinden op:
http://www.bisdom-roermond.nl/mkw_uploads/samen%20leven-digitaal.pdf

Jongeren en Caritas in het Bisdom Haarlem-Amsterdam

Anita Witte is medewerker Dienst Caritas Bisdom Haarlem-Amsterdam

"Het gaat vandaag weer over inhoud en toekomst en dat is een verademing", aldus een van de deelnemers aan de vierde Dag van de Caritas in het Bisdom Haarlem-Amsterdam.

Honderd mensen, bestuursleden van caritas-instellingen, diaconale vrijwilligers, pastores voor diakonie, medewerkers van verschillende jongerenprojecten en de hulpbischoep Hendriks kwamen bijeen op zaterdag 29 maart in Heiloo. Honderd mensen die zich bewust inzetten voor daden van liefde vanuit hun gelovige inspiratie. Wanneer die elkaar ontmoeten, verbinden en laten inspireren gebeurt er wat!

Caritas in de toekomst

Het thema van deze dag is 'Caritas in de toekomst'. Voor de toekomst van de caritas is het van groot belang dat jongeren bij het werk betrokken worden. Medewerkers van jongerenprojecten nemen de deelnemers met jongeren die nu al actief zijn in de caritas bij Samen van Don Bosco, M25 in Hoofddorp, DiaconAction, en Sant'Egidio. Naast aandacht voor jongeren is er uiteraard aandacht voor de diaconale vrijwilligers van nu. Hoezeer het voor de toekomst van belang is dat huidige bestuurders en werkgroep leden nadenken over en stappen ondernemen om te gaan samen werken blijkt uit de bijdrage van twee

caritasbestuurders. Zij vertellen over de jarenlange samenwerking tussen parochiële caritasinstellingen (PCI's) en Interparochiële caritasinstellingen (IPCI's) in de regio Zaanstreek en de plannen voor de toekomst.

Vriendschap is de basis bij Sant'Egidio

Marc is lid van de Sant'Egidio gemeenschap Amsterdam. Sant'Egidio werkt voor armen vanuit een spiritualiteit die de armen als vrienden ziet en hen als vrienden benaderd. Door de combinatie van gebed, vriendschap en concrete inzet voor de armen blijken ook jongeren zich aangesproken te voelen door het Evangelie. Hij vertelt hoe belangrijk het voor jongeren is dat zij zich geaccepteerd voelen en merken dat zij van betekenis zijn in de samenleving. Dat zij in aanraking komen met mensen die authentiek, vanuit hun geloof, vriendschap sluiten met elkaar en met armen. Dat deze navolging van Jezus een roeping is voor alle mensen, ook voor jongeren en onkerkelijken. "Sta ergens voor, als kerk en zet de deuren open, wagenwijd, voor armen. Ga naar buiten en laat als katholieken zien dat we iets betekenen", roept Marc ons op. "Het is voor jongeren aantrekkelijk als we vreugdevol zijn over ons geloof. Zij zijn blij om mee te maken dat zij voor anderen van betekenis kunnen zijn."

DiaconAction: aan de slag in de omgeving

DiaconAction brengt jongeren in contact met diakonie op een manier die heel direct verbonden is met hun eigen leefomgeving. Ze leren er vaak nieuwe mensen door kennen en samen op een goede en zinvolle manier bezig te zijn.

De deelnemers zijn er klaar voor
[Foto: Constance de Ronde]

Karin Blaauw, jongerenwerkster in de Noordkop, deelt haar ervaringen en geeft praktische tips. "Jongeren worden overspoeld door media en advertenties, zij worden geraakt door een goed verhaal. Vooraf aan het opzetten van een DiaconAction activiteit in de parochie is het dan ook van belang dat begeleiders bij zichzelf te rade gaan. Waarom wil ik iets met- en voor jongeren doen, wat wil ik bereiken en vooral; van waaruit doe ik dat, hoe kan ik vanuit mijn eigen geloofsbeleving jongeren inspireren. Laat je dragen door de liefde zelf en blijf bij je bron", geeft Karin mee. "En werk aan draagvlak bij de pastor en bestuur."

M25 Hoofddorp, grenzen verleggen

Maurice Lagemaat, jongerenwerker en oprichter van M25 Hoofddorp geeft aan dat publiciteit over het ontwikkelde aanbod voor M25 een vereiste is. Het valt hem op dat websites van parochies zelden op de openingspagina een aantrekkelijk aanbod voor jongeren laten zien. Facebook, Twitter, de website van de parochie en ook het kerkblad zijn belangrijke kanalen om jongeren bij de caritas te betrekken. Het ontwikkelen van missie en visie over wat je met jongeren kunt doen voor "de minsten der minnen" gaat daarmee samen. In Hoofddorp is het jongerenpastoraat al vele jaren een aandachtspunt. Anderhalf jaar geleden hebben zij ervoor gekozen om met M25 een nieuwe weg in te slaan. Het uitgangspunt is om aan te sluiten bij de leefwereld en de idealen van de jongeren. Daarbij zijn samen chillen, gezelligheid en 'iets' doen met je idealen en je geloof belangrijk.

Don Bosco SAMEN, jongeren en straatkinderen

Michael Baumeister is coördinator van het project SAMEN van de Salesianen in Amsterdam. De pijlers waar het om draait bij het jongerenproject SAMEN van Don Bosco zijn: geef verantwoordelijkheid aan jongeren; geef hen daarbij vertrouwen en vrijheid; laat hen de verbondenheid voelen van SAMEN en elkaar en besteed aandacht aan zingeving, aan de vragen van de jongeren. 'Don Bosco SAMEN' heeft contact met straatkinderenprojecten in Azië, Latijns-Amerika en Afrika. SAMEN biedt jongeren (18-25 jaar) de mogelijkheid om daar voor een periode van 3 tot 6 maanden als

vrijwilliger te werken. SAMEN zorgt voor een goede voorbereiding van de jongeren voordat ze vertrekken, zij houden contact, en er is een na-traject waarbij hun ervaring centraal staat. Ook kunnen jongeren voor een kortere tijd (vijf weken) mee met een groepsreis langs verschillende straatkinderenprojecten in Azië, Latijns-Amerika of Afrika.

Caritas in de Zaanstreek toekomstbestendig

Frans van Rooy en Wim Niekus zijn leden van de "gezamenlijke parochiële caritasinstellingen Zaanstreek. De behoefte aan samenwerking én aan verdieping is groot bij de PCI's in de Zaanstreek", vertellen zij. "De caritasbestuurders uit deze regio kennen elkaar goed. Een agenda-commissie bereidt vier bijeenkomsten per jaar voor waar nadere samenwerking en verdieping een vast agendapunt vormen." Zij geven voor hun collega caritasbestuurders onomwonden de richting aan: "de diaconale praktijk is het belangrijkste. Regels rondom samenwerkingsvormen blijken soepeler dan gedacht. De nadruk ligt niet op geld, caritasbestuurders moeten helpen, dat is nodig en daar regelen we geld voor." De wil om gezamenlijk door te gaan is groot, en daarom staan deze bestuurders open voor samenvoeging en het aantrekken van nieuwe mensen.

Slotwoord en heenzending

Hulpbisschop Mgr. Hendriks sluit de dag bemoedigend af en dankte de aanwezigen voor hun inzet en betrokkenheid. Op basis van de nieuwe brief van Paus Franciscus, *De vreugde van het Evangelie* geeft de hulpbisschop inspiratie mee om de inzet voor de Caritas te bezielen en te versterken. Want "behalve het werk wat gedaan wordt, is de geest van waaruit het gebeurt niet minder belangrijk."

www.santegidio.nl
www.jongkatholiek.nl/diaconaction
www.m25hoofddorp.nl
www.samen.org
 Download de brochure *Diaconaal Weekend* voor het weekeinde van 8 en 9 november 2014: http://www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/docs/2014/Diaconaal_weekend_20141108.pdf

Weg uit de crisis.

Zeventiende KHV Conferentie 2014

Hub Crijns is directeur van landelijk bureau DISK en namens de R.-K. Kerk lid van de voorbereidende Taakgroep van de KHV Conferentie 2014

Sinds 1981 houden bestuurlijke delegaties van de Raad van Kerken in Nederland, het Humanistisch Verbond en Humanitas en de vakcentrales FNV en CNV een topconferentie: de zogenoemde KHV Conferentie (Kerken, Humanisten en Vakcentrales). De conferentie van 30 januari 2014 ging over 'Weg uit de crisis' en de FNV was in Amsterdam de gastheer.

Zeven morele vragen rond de crisis

Na een welkom door Ton Heerts, voorzitter van de FNV, die in het kort inging op de inmiddels lange traditie van de KHV Conferentie, nam Theo Salemink, historicus en theoloog en als docent verbonden aan de Faculteit Katholieke Theologie aan de Universiteit van Tilburg het woord. Salemink stelde zeven morele uitdagingen aan de orde, waarmee we een nieuw welvaartsbegrip kunnen gaan invullen en al doende een weg kunnen vinden uit de crisis. Armoede is weer terug in Nederland en de verwachting is dat die de komende jaren nog toeneemt. Waarom is armoede verontrustend? Rijkdom is enorm toegenomen

Theo Salemink

in Nederland. De bovenste tien procent heeft de helft en de bovenste twee procent van de burgers met inkomen en vermogen heeft eenderde van alle vermogen in bezit. Waarom is rijkdom verontrustend? De werkloosheid stijgt naar 8,5% en de verwachtingen zijn niet positief. Er is amper een beleid om de werkloosheid te stabiliseren op bijvoorbeeld maar 3%. Maar waarom is werkloosheid een probleem? Banken hebben de laatste twintig jaar de *creatio ex nihilo* inzake geld uitgevonden. Er is veel gespeculeerd en verdiend. De crash van 2008 zijn de burgers van de landen nog steeds aan het afbetalen. Maar waarom is winstmaximalisatie tot het uiterste een probleem? Solidariteit is collectief, in groep en individueel op te bouwen. We zien dat de collectieve systemen te duur worden en door hun logheid misbruik oproepen. Groeps-solidariteit erodeert. Individuele solidariteit neemt toe. Maar waarom is de afname van collectieve solidariteit een probleem? De verzorgingsstaat is te duur, wordt gedecentraliseerd naar de burgerlijke gemeenten en wordt sterk gewijzigd. Maar waarom is dat een probleem? De crisis kent rond duurzaamheid een paradox: om uit de crisis te komen is economische groei nodig en economische groei is ten nadele van de planeet aarde. Maar waarom is de uitbuiting van de planeet aarde een probleem?

Theo Salemink gaat voor de antwoorden op de gestelde vragen te rade bij de historische bibliotheek van de grote tradities en religies. Er zijn geen Grote Verhalen meer, noch een infrastructuur van sociale bewegingen, waarmee een bepaalde samenleving opgebouwd kan worden. Maar alle sociale bewegingen en brokstukken uit de Grote Verhalen leveren

bouwstenen op voor een omzien naar de kwetsbaren, de armen, de planeet, de toekomstige generaties. Er is grote rijkdom aan visies op eerlijk delen, economie van het genoeg, duurzame economie. Hij reikt beelden uit de katholieke en christelijke traditie aan, die een leidraad geven voor eerlijk, sociaal en duurzaam delen van arbeid, inkomen en de zorg voor de planeet.

Zeven Lessen uit de crisis

Esther-Mirjam Sent is hoogleraar Economische Theorie en economisch beleid aan de Radboud Universiteit en PvdA lid van de Eerste Kamer. Zij reikt zeven lessen aan, waarmee een weg uit de crisis gevonden kan worden. De eerste kans wordt gevormd door het verschuiven van het accent op de *homo economicus* naar accent op de *homo psychologicus*. Het gaat er dan om het inleven en invoelen met mensen te stellen boven rekenen en winst maken. De tweede kans: de *homo economicus* vervangen door *homo sociologicus*, en dus het samenleven te stellen boven rekenen en winst maken. De derde kans ligt in het verbreden van het welvaartsbegrip van 'profit' naar ook 'people' en 'planet'. De vierde kans is mikken op duurzame groei. De vijfde kans is toezicht, regels, controle, sanctie en straf vervangen door het stimuleren van goed gedrag, eerlijk bankieren, economie van onderop, coöperaties, onderlinge verzekeringen, winstdeling, etc. De zesde kans: meer vrouwen in de top krijgen. Tenslotte de zevende kans: het stimuleren van onderwijs voor meisjes overal in de wereld. Er is hoop als de bakens verzet worden en de economie

terug bij de mensen komt. Als medeauteur van de Commissie Melkert, die ook wegen uit de crisis zoekt, noemt ze vijf wegen om uit de crisis te komen: kennisprojecten opzetten; twee keer vier model voor tweeverdieners nastreven; werkloosheidsnorm van niet boven de vijf procent nastreven; arbeid minder belasten en onduurzame activiteiten meer en investeren op duurzaamheid; wets- en verdragswijzigingen in de EU doornemen richting Europa als (ook) een sociale en duurzame unie in plaats van alleen een financiële of economische unie.

Richtingwijzende en praktische reacties

Er kwamen reacties vanuit de Kerken door PKN-synodepreses Karin van de Broeke en FNV-voorzitter Ton Heerts. De synodepreses zag voor kerken een belangrijke taak weggelegd om in het denken en doen en het publieke debat rond economie de sociale, humanistische, psychologische, ethische en religieuze argumenten aan te dragen en aan te scherpen. Er is morele moed nodig, en kerken kunnen die brengen. Kerken kunnen in hun eigen handelen en doen oefenplaatsen zijn voor zo'n andere economie. In de discussie naar aanleiding van de sprekers kwam als eye-opener naar voren om toch meer te gaan denken over verdeling van inkomen (basisinkomen, werken met behoud van uitkering, gesubsidieerde banen), herverdeling van betaalde arbeid (toch maar weer vroegde uittreding voor ouderen, volhouden in werktijdverkortingsubsidie, subsidiëren van mensen in dienst nemen en ontslaan van mensen belasten, bestrijden van flexcontracten) en duurzame economie (minder belastingen arbeid en hoger belastingen vermogens en meer belastingen van niet zo'n duurzame activiteiten). Ton Heerts sloot af met vanuit de actualiteit veel praktische insteken. Hij maakte zich sterk voor bestrijding van flexibel werk, armoede en werkloosheid. Hij eindigde zijn inzet met een pleidooi om als grote ledenbewegingen meer lokaal samen te gaan werken, nu het sociale beleid steeds meer naar lokaal gaat.

Foto's van Hub Crijns

Esther-Mirjam Sent

Wereldvrouwenhuis Nijmegen wint Ab Harrewijn Prijs 2014

Christian Jongeneel is secretaris van de jury Ab Harrewijn Prijs

De Ab Harrewijn Prijs 2014 gaat naar Mariët Mensink en Maria van den Muijsenbergh, initiatiefnemers van het Wereldvrouwenhuis Mariam van Nijmegen, waar vrouwen zonder verblijfspapieren, zonder onderdak en met medische problemen tijdelijk opvang vinden. De bekendmaking vond plaats op dinsdag 13 mei in de Muiderkerk te Amsterdam.

Uit het juryrapport: "Het is ieder jaar weer verheugend om te zien hoeveel projecten – meer dan twintig deze keer – worden opgezet om iets te doen aan maatschappelijke misstanden. Particulier initiatief is bewonderenswaardig. Maar het is ook vaak een teken van collectief falen. (...) De jury was dit jaar unaniem in haar oordeel, omdat er één initiatief was dat zich eigenlijk op alle drie de velden die we eerder noemden beweegt: armoede, dakloosheid en vluchtelingen. Daarbij richt het zich ook nog op een groep die om twee extra redenen kwetsbaar is: vrouwen met medische problemen.

Uitreiking

Tijdens de uitreiking in de Muiderkerk in Amsterdam herinnert ds. Julia van Rijn, predikant van de Muiderkerk, aan de tijd toen Ab Harrewijn verbonden was aan de Muiderkerk. Ab was arbeidspastor bij DISK Amsterdam en als predikant in bijzondere dienst verbonden aan de Muiderkerk. Uit haar warme woorden wordt duidelijk hoe bijzonder Ab Harrewijn is geweest als voorganger en pastor. Lisa Paassen van het Jongeren Advies Punt Friesland vertelt vervolgens hoe het de winnaar van de Ab Harrewijn Prijs 2013 sindsdien vergaan is. Het winnen van de Prijs heeft een bijzondere stimulans betekend voor

het werk van het JAP. Er zijn extra gesprekken gehouden, er is preventief informatie gegeven op middelbare scholen, en er is veel werk gestoken in het opvangen en begeleiden van jongeren, die steeds meer kampen met schulden. Vooral door hun telefoon- en mediaverkeer.

De lezing tijdens de Ab Harrewijn Prijs uitreiking 2014 is verzorgd door André Rouvoet, thans voorzitter van Zorgverzekeraars Nederland. Voorheen was hij fractievoorzitter van de Christen Unie in de Tweede Kamer en minister voor Jeugd en Gezin. In zijn verhaal vraagt hij zich af of kostenbeheersing per definitie de vijand is van solidariteit? Hij maakt een verschil tussen de formele solidariteit van de zorg door professionals en de informele solidariteit van mensen onder elkaar. In het verleden zijn we met zijn allen toegegroeid naar de formele zorg, die in de zorgkosten eigenlijk onbetaalbaar wordt. Er is een ander beleid nodig, en daarom een herwaardering van de informele solidariteit van mensen onder elkaar. Hoewel André Rouvoet het ombouwen van de zorgsystemen niet wil duiden als harde bezuinigingen, blijft de vraag of informele solidariteit dan het goedkope antwoord is voor het organiseren van zorg onbeantwoord in de lucht hangen.

Nominaties Ab Harrewijn Prijs 2014

De jury van de Ab Harrewijn Prijs heeft drie personen en hun projecten bekend gemaakt die dit jaar hebben meegedaan richting het verwerven van de Ab Harrewijn Prijs. In totaal werden dit jaar uit het land 21 projecten voorgedragen. Door omstandigheden bij de geselecteerde projecten zijn uiteindelijk drie in plaats van vijf genomineerden door de jury geselecteerd (in willekeurige volgorde).

Mariët Mensink gehuldigd als winnaar
[Foto: Peter de Bie]

Wereldvrouwenhuis Nijmegen
Mariët Mensink en Maria van
den Muijsenbergh, initiatief-
nemers van het Wereldvrou-

wenhuis Mariam van Nijmegen, waar vrouwen zonder verblijfspapieren, zonder onderdak en met medische problemen tijdelijk opvang vinden. Het Wereldvrouwenhuis beheert twee panden, waar jaarlijks twintig tot vijftientwintig vrouwen onderdak vinden. Zij krijgen gedurende drie maanden persoonlijke en medische begeleiding en een activiteitenprogramma. De opvang is gericht op het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid. Ze ontwikkelen een netwerk en leren vaardigheden om na de opvang zelfstandig verder te kunnen. Het uitgangspunt is dat vrouwen zelf verantwoordelijk blijven voor hun leven en onafhankelijk. De vrouwen worden veelal doorverwezen door huisartsen en hulpverleningsorganisaties, maar het is ook wel eens voorgekomen dat de IND iemand aanmeldde. Meer informatie: <http://www.wereldvrouwenhuis.nl/public/>

Qracht 500

Annemiek Onstenk, initiatiefnemer van multimediaal project *Qracht 500*, met de website www.qracht500.nl, een eenmalig magazine *Qracht 500* over armoede in Nederland dat in februari 2014 verscheen en een Qrachtmeeting over armoede waarin geportretteerden uit het magazine in debat gaan met bestuurders uit politiek, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties onder leiding van Agnes Jongerius op 17 april. In *Qracht 500* vertellen mensen hoe zij in armoede terecht kwamen, wat ze doen om uit de armoede te komen en wat de voornaamste problemen zijn die zij op hun pad vinden. Chronisch zieken, werkenden, werklozen, kinderen, zelfstandigen, verslaafden, daklozen, ondernemers, ex-gedetineerden uit het hele land: armoede kan iedereen overkomen. Meer informatie: www.qracht500.nl

De Achterban Den Haag

Bert Schulte en Joy Falkena van De Achterban, een platform dat opkomt voor de belangen van mensen zoals zichzelf: daklozen, thuislozen, druggebruikers en mensen die dat zijn geweest. Doel van De Achterban is behartigen van belangen van dak- en thuislozen en gebruikers in Den Haag, ondersteunen van cliënten die binnen instellingen medezeggenschap willen organiseren of versterken, bevorderen van een positieve beeldvorming van de dak- en thuislozen en gebruikers in Den Haag en meepraten en meedenken over beleid van gemeente en instellingen ten aanzien van dak- en thuislozen en gebruikers in Den Haag. Bij een recente activiteit keurden daklozen zelf de dagbesteding die door organisaties wordt aangeboden: een mooie omkering van rollen. Meer informatie: www.deachterban.info

Over de prijs

De Ab Harrewijn Prijs is een initiatief van De Linker Wang, platform voor geloof en politiek; GroenLinks; Stichting Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken (DISK), de werkgroep Arme kant van Nederland/EVA en Emmaus Haarzuilens. De Prijs is vernoemd naar Ab Harrewijn, theoloog, dominee, arbeidspastor bij DISK Amsterdam, voorzitter en Tweede-Kamerlid van GroenLinks. De Ab Harrewijn Prijs wordt jaarlijks uitgereikt sinds 13 mei 2003, een jaar na het plotselinge overlijden van Ab Harrewijn. De jury van de Ab Harrewijn Prijs bestaat uit Siska Barelds (partner van Ab), Hub Crijns (directeur DISK), Ruud Ganzevoort, (voorzitter De Linker Wang), Ineke van Gent (voormalig Tweede-Kamerlid), Eddy Reefhuis (oud-studiegenoot van Ab), en Els Veenis (voormalig partijbestuurder GroenLinks). De winnaar van de Ab Harrewijn Prijs krijgt een kunstwerk met bijbehorende cheque van 5000 euro uitgereikt. Voor de andere genomineerden is een prijs van 1500 euro beschikbaar. Meer informatie over de prijs en de genomineerden treft u aan op www.abharrewijnprijs.nl. Secretaris Ab Harrewijn Prijs: Christian Jongeneel, Mathenesserlaan 412, 3023 HE Rotterdam, tel. 010-4049898, e-mail: secretariaat@abharrewijnprijs.nl.

Kerk en Werk, een prikkelende relatie

Trinus Hoekstra is projectmanager bij het Binnenlands Diaconaat van Kerk in Actie en mededirecteur van DISK-arbeidspastoraat

De relatie van de kerk tot werk en werkloosheid is in de eerste plaats een veelkleurige. Je kunt die relatie immers pastoraal, diaconaal, liturgisch en educatief, in termen van vorming en toerusting, inkleuren. Op deze kerkelijke veelkleurigheid ga ik in dit artikel later in.

Die veelkleurigheid heeft ook een relatie tot iets anders, en het is wellicht dat 'andere' dat de relatie van de kerk tot werk en werkloosheid tot een prikkelende maakt. Die relatie is namelijk ook een maatschappelijke, dan wel een politieke, en met 'politieke' bedoel ik dan dat het gaat om een bepaalde visie of overtuiging aangaande de inrichting van de samenleving. In plaats van prikkelend wordt die relatie ook weleens ervaren als aanstootgevend. Het aanstootgevende zit erin dat we in de kerk te maken hebben met verschillende houdingen ten aanzien van de samenleving. Die houdingen bewegen zich op een schaal van aanpassing aan de bestaande samenleving tot meer of minder radicale verandering van die samenleving. Het zijn met name de thema's van werk en werkloosheid die deze maatschappelijke dimensie van de kerk ook oproepen. Leg je je bijvoorbeeld als kerk neer bij de situatie dat er lange tijd weinig werkgelegenheid voor mensen beschikbaar is, terwijl mensen door overheidsmaatregelen toch sterk op betaald werk afgejaagd worden

en daarmee eigenlijk de Ww en de bijstand in gejaagd worden. Of roep je als kerken op tot herverdeling van de beschikbare arbeid, zodat we de pijn van de economische crisis meer eerlijk gaan verdelen? Dit laatste onderwerp ligt maatschappelijk en politiek op het moment gevoelig.

Werkloosheid

Nederland is sinds het laatste kwartaal van 2013 uit de recessie. Ook al staan verschillende signalen voor economische groei op groen, het is een lichte en niet onbetwiste groei en ook een groei die vooral export gerelateerd is. De binnenlandse consumptie, waar de groei het vooral van moet hebben, staat er nog steeds slecht voor. De situatie vertaalt zich dan ook niet in meer werkgelegenheid, integendeel. De verwachting is dat de werkloosheid in 2014 verder zal oplopen tot rond

de 700.000 personen, dat is zo'n ruim 8,7% van de beroepsbevolking, en pas in 2015 bij de verwachte groei iets zal afnemen. De prognoses voor de eerstkomende 10 jaar zijn in ieder geval dat de werkloosheid nog hoog zal blijven. Deze prognoses staan in schril contrast met de bevindingen uit het rapport van de commissie Bakker uit 2008, een

Werkloos is wachten op een herstart

[Foto: Chris Pennarts]

rapport dat nog steeds toonaangevend lijkt te zijn voor het huidige arbeidsmarktbeleid. De kern van dit rapport was de waarschuwing voor een komende structurele schaarste op de arbeidsmarkt. Men verwachtte op grond van het met pensioen gaan van de babyboomgeneratie en bevolkingsafname een begin van een structureel tekort aan werknemers op de arbeidsmarkt in 2011, oplopend tot een tekort van 1 miljoen werknemers in 2040. Gehandicapten, werklozen, mensen in de bijstand, iedereen moest op een verhoogde flexibele wijze beschikbaar komen voor de arbeidsmarkt. Mensen zouden bij arbeidsmarkthervormingen misschien baan zekerheid verliezen, maar daar tegenover stond vanwege de verwachte krapte op de arbeidsmarkt werkzekerheid. Ten gevolge van de verhoging van de Aow-gerechtigde en pensioengerechtigde leeftijd werken ouderen langer door. Met de recent doorgevoerde Participatiewet worden ook meer mensen met een beperking naar de reguliere arbeidsmarkt geleid.

Groot banentekort in Nederland

Anno 2014 is echter de arbeidsmarktsituatie drastisch anders geworden dan in 2008 werd verwacht. Ten gevolge van de economische crisis dreigt er geen tekort aan werknemers, maar vooral aan banen. Het voorspelde tekort aan arbeidskrachten blijkt een mythe, die op het moment slecht uitpakt voor jongere werklozen en toetreders op de arbeidsmarkt. De hardste klappen vallen evenwel bij de 55-plusers. Onder deze groep nam de werkloosheid in december toe met bijna 31%. Het werkloosheidscijfer van 8,7% geeft overigens maar een beperkt beeld van de situatie. Wat er bijvoorbeeld buiten valt, is het aantal zelfstandigen zonder personeel (Zzp'ers). In 2013 waren er in ons land zo'n 760.000 Zzp'ers. Een aanzienlijk deel van deze mensen heeft wegens geen of afnemende opdrachten een aanzienlijke inkomensterugval doorgemaakt. Als zelfstandigen hebben ze geen recht op WW. Werknemers die dat wel hebben, krijgen overigens ook te maken met inkomensverlies. De WW bedraagt 70% van het laatst verdiende loon. Momenteel geldt maximaal, afhankelijk van het arbeidsverleden, nog een recht van drie jaar en twee maanden op deze

Trinus Hoekstra aan het woord

[Foto: Peter de Bie]

uitkering. Daarna volgt een bijstandsuitkering ter hoogte van 70% van het minimumloon. Een fenomeen dat met deze inkomensdaling samenhangt, is de toename van het aantal mensen dat schulden heeft.

Herverdelen van arbeid

Slechts in de marge van het maatschappelijk debat hoor je iets over herverdeling van arbeid, valt ook het woord basisinkomen weer of het idee om iedereen een quotum aan arbeidsuren te geven. Begin maart bepleitte Esther Bijlo in 'Trouw' de invoering van een nieuw soort VUT, een regeling die mensen eerder met pensioen stuurt, opdat jongeren meer kansen hebben op werk. In het blad *Qracht 500*, editie 2014, wordt met het oog op de werkloosheid de deeleconomie bepleit. De *Qracht 500* wil een knipoog zijn naar de *Quote 500*. In plaats van aandacht voor de rijken, wil het blad mensen die onder de armoedegrens leven een stem geven. Het blad stelt dat het delen van werk mogelijk een win/winsituatie oplevert voor mensen die zich overbelast voelen in hun werk en mensen die aan de kant staan. Het gedeelde werk zou gecombineerd kunnen gaan met een deeluitering. Het motto van het voorstel is 'wat de een te veel heeft en de ander te weinig, dat deel je gewoon'. Dit motto roept het beeld op van de wonderbare spijziging. Waar een voedselcrisis in het evangelie kon worden opgelost door te delen, zo lijkt een economische crisis opgelost te kunnen worden door de deeleconomie. Een ontwapenende gedachte met wellicht een diepe kern van wijsheid gezien de impasse waar we met de oplopende werkloosheid en voor jaren blijvend hoge werkloosheid in terecht zijn gekomen.

Kerken

Vanuit de veelkleurigheid van de kerk zijn er verschillende insteken mogelijk rond werkloosheid. Denk aan pastoraat, diaconaat, liturgie, prediking en vorming en toerusting. In de samenhang van deze insteken is heel de mens in het geding: persoonlijk én maatschappelijk, spiritueel én materieel. Een compleet programma voor wat een lokale kerk kan doen en dat overal toepasbaar is, is niet te geven. De realisering van een en ander hangt af van de mogelijkheden van de lokale kerk ter plekke. Om te beginnen enkele algemene vooropmerkingen. Een aandachtspunt is de mogelijke 'onzichtbaarheid' van werkloosheid voor lokale kerken. Ook al is in een tijd van economische crisis werkloosheid een meer gangbaar probleem, vanzelfsprekend is het allerm minst dat mensen het er van uit zichzelf over hebben dat ze werkloos zijn. Dit kan verschillende oorzaken hebben.

Werkloos en onzichtbaar

Mensen staan liever niet bekend als werkloos. Ze lopen er niet mee te koop. Dit 'onderduikgedrag' kan te maken hebben met verwachte negatieve vooroordelen over werkloosheid, maar ook met een daarmee samenhangend negatief zelfbeeld. Men voldoet nu eenmaal niet aan het ideaal van maatschappelijk succesvol zijn. Deze belevingskant kan het zoeken van het isolement en daarmee van de 'onzichtbaarheid' versterken. Het verschil met het ervaren van verlies op andere terreinen, bijvoorbeeld het verlies van een dierbare, is in het geval van het verlies van werk de sterke ervaring van het verlies aan maatschappelijke betekenis. Dat kan zich daarin uiten dat mensen het gevoel hebben dat ze 'aan de kant staan' en het gevoel hebben dat ze 'niet meer meetellen'. Ze doen eigenlijk de ervaring op dat ze niet meer volwaardig deelnemen aan de samenleving. Ondanks de voor de hand liggende oorzaken van werkloosheid in tijden van economische crisis, kunnen werkloze mensen ook nog altijd geconfronteerd raken met vooroordelen over hun situatie. Het effect van een verwachte

krapte op de arbeidsmarkt ijlt nog na in de gedachte dat je, als je maar wilt en je maar voldoende inzet, je wel werk kunt vinden. Voor sommigen zal het ook zo zijn dat ze redelijk snel weer een baan vinden, maar voor velen is het duidelijk niet het geval.

Een oorzaak kan ook zijn dat het idee bij werkloze mensen en hun omgeving bestaat, dat de kerk er toch niets aan kan doen. Dat idee is een rem om er over te praten, juist ook in het contact met mensen van de kerk. Men komt gewoon niet op de gedachte dat de kerk iets zou kunnen betekenen.

Hoe kerken werkloosheid kunnen waarnemen

Kerken kunnen hun waarneming van werkloosheid versterken door de plaatselijke werkloosheidsproblematiek te inventariseren. Informatie kan worden ingewonnen via: de burgerlijke gemeente, het lokale of regionale UWV, vakbonden en plaatselijke, regionale en provinciale media. Naast een inventarisatie die vooral plaatselijk of regionaal gericht is, is ook een algemene oriëntatie zinvol. Wat is de omvang van de werkloosheid op landelijk niveau? Wat is het overheidsbeleid? Wat zijn de visies van maatschappelijke organisaties en politieke partijen? In het kader van een inventarisatie is het ook belangrijk om ambtsdragers en andere pastoraal en diaconaal werkenden te stimuleren om in contacten erop alert te zijn of en hoe werkloosheid ergens een rol speelt. Denk aan contacten in de wijk, met collega's, familie, vrienden- en kennissenkring. Bedenk bij al deze contacten dat alleen al het praten over werkloosheid betekenis heeft. Het gaat dan om onderkenning, het benoemen van de actuele situatie. Dat kan ruimte scheppen om het meer bespreekbaar te maken. Aandacht in de kerkdienst, prediking en gebeden is ook van belang. Ook dat maakt werkloosheid als probleem meer bespreekbaar.

Dit artikel is een inkorting van een grotere inleiding, die Trinus Hoekstra heeft gehouden op de studiedag Kerk & Werk op 21 maart 2014. De studiedag is georganiseerd door Kerk in Actie, Stichting Encour, GIDSnetwerk en de CGMV met financiële steun van Stichting Kerk en Wereld. Alle inleidingen en presentaties zijn te downloaden op: <http://kerk-werk.nl/> Klik door op Programma.

Einde van Landelijk bureau DISK en Arme Kant van Nederland/EVA

*Hub Crijns is directeur van landelijk bureau DISK
(Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken)*

Landelijk bureau DISK en de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA moeten helaas per 1 juni 2014 de deuren sluiten. De financiële middelen zijn niet meer toereikend voor voortzetting van het bureau.

In het jaar 2012 konden bestuur en team van Landelijk Bureau DISK het veertigjarig jubileum vieren. In *Ondersteboven* en op de website werd teruggekeken op die geschiedenis. Het Algemeen Bestuur bracht tijdens de jaarvergadering in mei een toast uit op dit heuglijke feit. In datzelfde jaar vierden we ook het zilveren jubileum van de Arme Kant van Nederland/EVA. Tegelijk leefde er geen echt feestgevoel. Want toen al was er het besef dat de toekomstperspectieven van Landelijk Bureau DISK met alle programma's niet zo rooskleurig zijn. Rond het verwerven van voldoende financiële middelen zijn in 2012 en 2013 vele overleggen gevoerd met kerken, subsidiegevers en andere potentiële subsidieverstrekkers. Het bestuur van Landelijk Bureau DISK heeft evenwel moeten concluderen, dat er onvoldoende garanties zijn om nieuw personeel aan te kunnen trekken in de vorm van een directeur en medewerkers. Er werd besloten om een afbouwscenario te laten ingaan.

Meer dan genoeg werk

Het rare is dat er over werk niet te klagen is. In de verschillende programma's is er genoeg te doen en de voortdurende crisis met allerlei negatieve gevolgen zorgt daar mede voor. In 2012 hebben we belangrijke inspanningen geleverd om de actuele ontwikkelingen in de economische crisis te volgen en hanteerbaar te maken voor kerken en onze achterbannen. U leest er meer over in ons jaarverslag 2012 *De pijn van de crisis*.

Bisschop Muskens (rechts) aan het hoofd van de stoet tijdens de manifestatie Deelnemen en meedelen in 1996. Naast hem Ineke Bakker, toen algemeen secretaris van de Raad van Kerken in Nederland, en Theo Salemink, toenmalig voorzitter van landelijk bureau DISK.

In 2013 openden we het jaar met de handreiking *Flexibel en bezielde?*, waarmee tegelijk onze inzet in 2013 is aangegeven. De handreiking biedt tevens suggesties voor bid- en dankdag voor gewas en arbeid in maart en november en de zondag van de arbeid op 1 mei. In het tijdschrift *Ondersteboven* publiceren we ervaringen rondom de crisis. Het nummer met de handreiking rond werkloosheid is uitverkocht en digitaal op de site gezet. Er is alle aanleiding om ons handboek *Arbeid en Kerk Arbeid, zin en geloof* met handreikingen ook rond arbeid en werkloosheid weer ter hand te nemen. We volgen ook mensen en hun ervaringen rond duurzaamheid en talenten. We ontwierpen een spel dat mensen individueel en in groepsverband kunnen spelen en waarmee ze kunnen nagaan of hun talenten ingezet kunnen worden rond duurzaamheid. Zie verder op www.duurzaamheidentalenten.nl. Ervaringen en praktijkverhalen van kerken rondom duurzaamheid verzamelen we op

www.duurzamekerk.nl en dit digitale platform heeft het afgelopen jaar een vernieuwing en update doorgemaakt.

In vervolg op het symposium 'Eerlijk duurt het langst' met vooral een sociaal-ethische insteek organiseerden we op 30 november 2013 het Symposium 'Eerlijk zullen we alles delen', met vooral een praktische insteek.

Sociale en diaconale activiteiten

Vanuit de werkgroep Arme kant van Nederland/EVA zijn we betrokken bij de herziening van de sociale zekerheid en de ondersteuning van kerken in hun diaconale taak. Met *De Boodschappenmand 2012* en actuele vervolgen in de *Arme Krant van Nederland* brengen we in beeld hoe mensen rondkomen op of onder de armoedegrens. Op het einde van de maand oktober 2013 presenteerden we het onderzoek naar diaconale hulp door kerken *Armoede in Nederland 2013*. De hulpvragen bij kerken blijven te zijn toegenomen, vooral door mensen zonder betaald werk en/of met schulden. Zie verder op www.armekant-eva.nl.

We participeren in het netwerk van SchuldHulpMaatje, dat op 18 november 2013 in Zoetermeer als de zestigste plaats activiteiten gaat ontplooiën. Zie verder op www.schuld-hulpmaatje.nl.

De Ab Harrewijn Prijs met aandacht voor projecten aan de onderkant van de samenleving wint ook het afgelopen jaar aan bekendheid. De editie 2014 is gewonnen door het Wereldvrouwenhuis Nijmegen. Zie www.abharrewijnprijs.nl.

De ondersteuning van het katholieke netwerk van diaconie en caritas vindt plaats door middel van het tijdschrift *Diakonie & Parochie* en het organiseren van verschillende studie- en werkdagen gedurende het jaar. De inzet vanuit de Diaconale Alliantie treft u aan op www.rkdiaconie.nl.

Werk genoeg, geld is schaars

Werk is er genoeg. De armoede is sinds 2008 elk jaar gestegen, de werkloosheid neemt toe, de schulden van huishoudens stijgen alsmaar, huizenbezitters met een te hoge hypotheek kennen problemen, zzp'ers hebben te weinig opdrachten, en relaties komen onder grote druk te staan met een toenemend aantal schei-

dingen als gevolg. Voor een landelijke werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA reden genoeg om door te gaan met de campagnewerkzaamheden. Ideeën genoeg. Maar het geld bij kerken, religieuze instituten, overheid en fondsen is schaars. Landelijk bureau DISK, dat sinds 2002 de verantwoording draagt voor de landelijk werkgroep, moet helaas ook om dezelfde reden stoppen met de werkzaamheden. Er eindigen twee grote tradities van betrokkenheid vanwege de kerken op de sociale kwesties van deze tijd. Geldgebrek noopt om met een professionele organisatie te moeten stoppen. Wellicht zijn er andere mogelijkheden om in andere vorm, met een kleinere organisatie en wellicht meer vrijwilligers, door te gaan met een landelijke werkgroep of een landelijk initiatief rond kerken en armoede of kerken en sociaal-economische thema's. Er wordt over gesproken met de Raad van Kerken. Hopelijk komt er ook geld voor beschikbaar. Dat zal de nabije toekomst leren. Van een aantal activiteiten is inmiddels duidelijk dat ze doorgang kunnen vinden buiten het kader van de huidige werkorganisatie van Landelijk Bureau DISK, zoals het netwerk van SchuldHulpMaatje, de Ab Harrewijn Prijs, het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad. Mededirecteur Trinus Hoekstra blijft bijvoorbeeld werkzaam bij Kerk in Actie en zal blijven werken aan materiaal voor viering en gesprek op het terrein van geloof, arbeid en economie.

Boekjes ten afscheid

Voor nu evenwel is het afscheid nemen van twee landelijk oecumenisch initiatieven die sinds 1972 en 1987 hun stem hebben laten horen rond sociaal-economische werkelijkheden en geloof. Op vrijdagmiddag 16 mei 2014 is er in de Bergkerk in Amersfoort een publiek afscheid geweest met 250 deelnemers. Bij die bijeenkomst zijn twee boekjes gepresenteerd: *Bewerken, bewaren en doorgeven* en *Werken van barmhartigheid. Gedichten van Hub Crijns*. De boekjes zijn na 16 mei ruim verspreid. Wie exemplaren wil hebben kan mailen naar: info@disk-arbeidspastoraat.nl

Mensgericht sociaal ondernemen

Joep van Zijl is teamleider Cordaid Nederland

Met behulp van MVO - Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen- zoeken de auteurs van het boek *Mensgericht sociaal ondernemen* “naar nieuwe vormen om in de huidige context beleidsmatig en professioneel een mensgerichte invulling te geven aan de organisatie-identiteit” van christelijke zorg- en welzijnsorganisaties.

De verschillende auteurs gaan in op MVO denken en benaderen MVO vanuit een zorg-ethisch concept, en werken enkele flankerende aspecten uit zoals het communiceren met mensen in armoede, het besturen van sociale ondernemingen, waardengericht en spiritueel leiderschap en transparantie als leidmotief voor MVO.

Identiteit van organisaties

Het is een boeiend boek dat uitnodigt om te reflecteren op organisatie-identiteit. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het volgende citaat: “Onze samenleving heeft tegelijk een seculier en een multireligieus karakter. Wanneer in de missie, visie en identiteit waarden doorklinken kan dit de betrokkenen van de maatschappelijke organisaties uitnodigen om te komen tot een inter-levensbeschouwelijke dialoog. Hierbij hoeft het interne pluralisme bij de medewerkers en leidinggevenden niet als probleem te worden beschouwd, maar als een vertrekpunt voor een diepgaand gesprek over de diverse levensbeschouwelijke achtergronden”.

In het boek worden vier clusters van redenen genoemd die verklaren waarom sociale ondernemingen de stap zetten naar MVO: impulsen uit de interne organisatiekenmerken, impul-

sen uit de context, concrete gebeurtenissen die aanleiding geven en de stimulans van het leiderschap van de organisatie. Belangrijk is dat de geloofwaardigheid van MVO bij sociale organisaties er vooral van af hangt dat zij er “effectief in slagen om de verbinding te maken met hun kernactiviteiten. Zorg- en welzijnsorganisaties die kiezen voor MVO

zetten zich concreet in voor toegankelijkheid, solidariteit, inclusie en sociale rechtvaardigheid, en zijn bereid hierover verantwoording af te leggen bij de huidige en toekomstige generaties (transparantie)”.

Zorgethisch toegespitst

MVO vanuit een zorgethisch concept is wat mij betreft de kern van het boek. Zorg van gunst naar recht en de noodzaak van een herbezinning op de inrichting van de zorg. “Het caritas

model waarin zorg een gunst was, werd afgelopen decennia vervangen door een verzekeringsmodel, waarin zorg een recht is. Zorgaanbieders zijn maatschappelijke ondernemingen geworden die primair worden afgerekend op de kwaliteit van de geleverde zorg en niet op hun levensbeschouwelijke identiteit”.

De noodzaak ons hierop te bezinnen is evident: de participatie maatschappij (mijn woorden) noopt tot ingrijpende wijzigingen in zorg- en welzijnsland: de zorgsector opnieuw doordacht vanuit de verantwoordelijkheid die burgers dragen voor elkaar. Werken vanuit waarden: zorg geven is antwoord geven op het appel van een kwetsbare mens, zorg geven is vorm geven aan respect voor elkaar, invulling geven aan saamhorigheid en solidariteit. Het gaat in het nieuwe zorgconcept om

“Als men de thematiek beschouwt, die zich bezig houdt met de *relatie tussen onderneming en ethiek*, evenals de ontwikkeling die het productiesysteem doormaakt, dan lijkt het alsof het tot nu algemeen verbreide onderscheid tussen bedrijven met winstoogmerk (*profit*) en organisaties zonder winstoogmerk (*non profit*) niet langer in staat is rekenschap te geven van de daadwerkelijke situatie of effectief vorm te geven aan toekomstige ontwikkelingen. In de laatste decennia is een breed gebied ontstaan dat tussen beide soorten onderneming in ligt. Het bestaat uit traditionele ondernemingen, die echter toch overeenkomsten voor hulp aan onderontwikkelde landen hebben ondertekend, uit caritatieve instellingen die gepromoot worden door individuele bedrijven, uit groepen van ondernemingen die gericht zijn op doelen met sociaal nut, uit de bonte wereld van de vertegenwoordigers van de zogenaamde openbare economie en de gemeenschapseconomie. Het gaat niet alleen om een “derde sector”, maar om een nieuwe, omvangrijke, samengestelde werkelijkheid, die de particuliere en de openbare sector omvat en winst niet uitsluit, doch die beschouwt als middel voor de verwezenlijking van menselijke en sociale doelen. De vraag of deze ondernemingen de winsten al dan niet verdelen, of dat ze een of andere structuur hebben, die is voorzien door bestaande juridische regels, is van secundair belang, gegeven hun bereidheid de winst te zien als middel om te komen tot een vermenselijking van de markt en de samenleving. Het is te wensen dat deze nieuwe bedrijfstvormen in alle landen ook een bijpassende juridische en fiscale structuur zullen vinden. Zonder de traditionele bedrijfstvormen iets van hun economische betekenis en nut te ontnemen, zorgen de nieuwe vormen ervoor dat het systeem zich ontwikkelt tot een meer heldere en volkomen aanvaarding van de verplichtingen van de kant van de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. En niet alleen dat. *Juist de veelsoortigheid van de institutionele bedrijfstvormen zou een menselijkere en tegelijkertijd concurrerende markt moeten doen ontstaan.*” (*Caritas in veritate* nr 46). Dit is het kader waarbinnen de economie van gemeenschap opereert.

“het stimuleren van de eigen kracht, aandringen op het zelfstandig zoeken naar passende oplossingen, samenwerken met familie, burens, vrienden, vrijwilligers en kerkleden”. Dat kan niet zonder bezielde en bewogen professionals: “zorg verlenen begint bij de inspiratie van de zorgverlener”. “Om zorgverlening vanuit waarden, de zorgrelatie, betekenis- en procesgericht mogelijk te maken is een organisatie nodig die de betekenisvolle zorgrelatie centraal stelt, een dienende organisatie, die daarover goed en open communiceert”. De auteurs stellen: “Welzijns- en gezondheidsvoorzieningen behoren tot het sociale patrimonium van een samenleving. Zij maken er integraal onderdeel van uit doordat zij meebouwen aan een ‘zorgzame’ samenleving”. En: “Het is een opdracht van sociale ondernemingen om medewerkers de kans te bieden om hun professioneel handelen te ervaren als bron van zingeving en goed leven”.

Economie voor de gemeenschap

Afsluitend werd ik getroffen door een paragraaf waarin de auteurs ingaan op de Economie voor de Gemeenschap, refererend naar de encycliek *Caritas in veritate* van Paus Benedictus (2009). Hierin brak de Paus een lans voor het ontwikkelen van wat hij noemt een “economie voor de gemeenschap”. Hij roept op om een soort ondernemingen op te zetten die zich situeren tussen winstgerichte en non-profit ondernemingen, ondernemingen die winst niet uitsluiten maar als middel gebruiken voor menselijke en sociale doelstellingen. Mensgericht sociaal ondernemen dus!

Dominiek Lootens (red), e.a., *Mensgericht sociaal ondernemen*, Uitgeverij Garant, ISBN 978-90-441-3107-9, 160 pag, Euro 19,90. Met bijdragen van: Donal Dorr (Kiltegan), Bart Hansen (Emmaüs), Thijs Smeyers (Caritas Vlaanderen), Thijs Tromp (Relief), Bernadette Van den Heuvel (Zorgnet Vlaanderen). Dominiek Lootens, filosoof en doctor in de theologie, is vormingsverantwoordelijke bij Caritas Antwerpen.

Augustinus en zijn visie over diakens

Dr. Erik Sengers is medewerker Dienst Caritas van het Bisdom Haarlem-Amsterdam

De herinvoering van het diakonaat als zelfstandig ambt in de katholieke kerk, nu vijftig jaar geleden, zorgde voor een langdurige discussie over wat dat ambt nu precies inhield. Bij gebrek aan visie werd de diakon verbonden aan diakonie, en zou hij vooral sociaal werk moeten doen.

In de praktijk zijn veel diakens echter vooral bezig op parochieel, liturgisch en pastoraal terrein bij tekort aan priesters. Nieuw exegetisch en ambtstheologisch onderzoek gaf alternatieve visies, die met andere resultaten weer bestreden werden. Tenslotte geeft elk diocesis zijn eigen invulling aan de werkzaamheden van de steeds uitbreidende schaar permanente diakens. De diakens zijn niet meer weg te denken uit de kerk, maar zowel daarbinnen als daarbuiten, en bij de diakens zelf, is er behoefte aan verduidelijking.

Exegetisch onderzoek

Nu is die verduidelijking van een ambt, dat ruim 1500 jaar in de schaduw heeft gestaan, niet eenvoudig te geven. Hoogleraar Nieuw Testament en diakon Bart Koet geeft een substantiële bijdrage aan het gesprek door te kijken naar de visie van Augustinus op het diakonaat. In de inleiding zegt hij dat het hier gaat om een vorm van assisteren en leiding geven en dat dit in de huidige kerk en samenleving een actuele betekenis kan heb-

ben. Spannender en voor zijn betoog relevanter is zijn punt dat 'dienen' in de katholieke kerk een ruimere betekenis heeft dan alleen het sociaal werk voor de armen. Het gaat om verbinding maken, en om het koppelen van medium en message. Wat kan dat betekenen voor de huidige ambtspraktijk?

Koet is niet de eerste die deze lijn gaat, maar het is goed dit steeds weer te zeggen. In hoofdstuk 2 en 3 geeft hij respectievelijk een samenvatting van het exegetisch en kerkhistorisch onderzoek. Het exegetische deel baseert zich vooral op Collins en Hentschel. Wat daaruit voortkomt is dat *diaconia* beschreven wordt als mandaat, zending, bemiddeling namens een opdrachtgever. Het is daarbij geen slavenarbeid, maar een erefunctie. In het boek Esther gaat het om hofdienaren, bij de bruiloft van Kana gaat het om dienaren die de wonderboodschap uit eerste hand hebben.

Kerkhistorisch onderzoek

Het kerkhistorisch onderzoek richt zich op de rol van diakens in de vroege kerk. Paulus gebruikt de *diacon*-woorden om aan te geven dat hij samenwerkt in de grotere christelijke beweging en dat hij gemandateerd leiding geeft aan een kleine (huis)economie. De aanstelling van de zeven diakens laat zien dat het een ambtelijke functie betreft. Er ontstaat een tweevoudig ambt (diaken-apostel) dat deelt in de algemene dienst, later bij Ignatius ontstaat er een drievoudig ambt

(diaken-priester-apostel). In de *Didascalia* en *traditio Apostolica* wordt de liturgische, sociale en catechetische taak van de diakon als assistent van de bisschop uitgewerkt. Hoe meer ambten er in de kerk komen, hoe meer het diakonaat een tussenstap wordt in een kerkelijke carrière, en het verval zet in.

Augustinus over diakens

Na deze informatieve samenvattingen gaat Koet over naar Augustinus. Allereerst bespreekt hij de literatuur over Augustinus en de ambten c.q. diens ecclesiologie. Voor Augustinus is het ambt een delen in de dienst van Christus, naar Zijn voorbeeld gemodelleerd. Dat stelt ook de kritische vraag of je bereid bent je leven te geven zoals Jezus heeft gedaan. Twee woorden komen in dat model-ambt naar voren, ten eerste de liefde/caritas en ten tweede relaties. De liefde voor mensen is de vooronderstelling van het Augustijnse pastorale handelen, en het wordt concreet in een ambt dat staat in een netwerk van ambten, je doet het niet alleen en namens jezelf. We horen hierin al echo's uit de twee voorgaande hoofdstukken. Daarna beschrijft Koet drie thema's die in de Augustijnse visie terugkomen. Ten eerste de diakon als bode en gezant. In de teksten van Augustinus komt de diakon vaak voor als iemand namens hem brieven en berichten overbrengt. Dit houdt ook in dat hij wereldse zaken regelt, pastorale berichten overbrengt, en zo het kerkelijk gebeuren in het geheel ondersteunt. Ten tweede komt de diakon als catechist en verkondiger naar voren. Dit zien we in zijn teksten over kettters en catechese terugkomen. Juist omdat de diakon zo nauw verbonden is met de bisschop, kan hij ook diens gelovige visie verkondigen en op afgelegene plaatsen catechese geven. Ten derde behandelt Koet een aantal thema's over de diakon die hij distilleert uit Augustinus' prediken over heilige diakens, met name Stefanus, Laurentius en Vincentius van Saragossa. Hier gaat het met name over de volhardendheid van het martelaarschap en de eer die daarmee te halen is.

Kerkhistorische zoektocht

Koet beschrijft zijn studie zelf als een vorm van literaire archeologie: brokstukken bij elkaar brengen zonder de pretentie dat het een volledig beeld geeft. Voor hem zijn er drie lijnen uit het onderzoek: de diakon als medewerker in de ambtelijke dienst, de diakon die verbinding legt (in initiatie en liturgie, maar ook als bode en gezant), en er zijn regionale en chronologische verschillen. Hiermee zijn natuurlijk op veel praktische vragen die de huidige debatten tekenen geen antwoorden gekomen. Volgens mij hoeft dat echter ook niet. Het onderzoek van Koet maakt voor mij wederom duidelijk, dat de vrij open en brede visie van het Tweede Vaticaans Concilie op het diakonaat zowel in historisch als toekomstwijd opzicht juist en voldoende is. De diakon is zelfstandig en ambtelijk medewerker in de bisschoppelijke dienst op het gebied van catechese, liturgie en naastenliefde. Een stammenstrijd over hoe deze omschrijving verder in te vullen en in te kaderen is onnodig, overbodig, en schadelijk. Het diakonaat leeft juist van de diversiteit van invullingen, en onder de sociale, bestuurlijke, of pastoraal-liturgische invulling is de een niet beter dan de ander. Veel beter is het dat deze drie vormen elkaar aanvullen en de diversiteit in het hele collegium van diakens zichtbaar blijft. Het zijn alledrie uitingen van de ene dienst van Christus aan de Kerk, en de missie van de Kerk het Rijk Gods te verkondigen.

Bart Koet, *Augustinus over diakens. Zijn visie op het diakonaat*, Uitg. Parthenon, 2014, ISBN 9789079578702, 250 pag., prijs € 22,90.

Op 25 juni wordt het boek in de Adelbert Abdij te Egmond gepresenteerd. Het is geschreven door Bart J. Koet, hoogleraar Nieuw Testament en Vroegchristelijke Letterkunde en verbonden aan de Tilburg School of Theology (TST). Prijs vijf euro. Om 17.00 is er gelegenheid de Vespers in de Abdij bij te wonen.

Graag uw deelname aanmelden via e-mail: secretaris.abt@gmail.com

Agenda & weetjes

& Het landelijk bureau DISK heeft per 1 juni 2014 haar werkzaamheden beëindigd. Dit vanwege sterk teruglopende subsidies. Op 16 mei is in de Bergkerk te Amersfoort tijdens een druk bezochte bijeenkomst publiek afscheid genomen. Bij die gelegenheid is het boekje *Bewerken, bewaren en doorgeven* gepresenteerd, dat het bestuur als afscheidscadeau heeft gegeven aan alle werkrelaties. Wie ook een boekje wil kan mailen naar: info@disk-arbeidspastoraat.nl. Na 1 juni 2014 is landelijk bureau DISK bereikbaar per post op Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch of per e-mail: info@disk-arbeidspastoraat.nl.

& De werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA is met haar campagne tegen verarming en verrijking een belangrijk programma van Arbeidspastoraat DISK en de Raad van Kerken in Nederland. Aan armoede geen gebrek in Nederland en aan werk daaromheen ook niet. Helaas is er wel schaarste aan financiële middelen. Daarom heeft de Arme Kant van Nederland/EVA publiek afscheid genomen op 16 mei in Amersfoort. Bij die gelegenheid is het boekje *Werken van Barmhartigheid. Gedichten van Hub Crijns* gepresenteerd, dat het bestuur als afscheidscadeau heeft gegeven aan alle werkrelaties. Wie ook een boekje wil kan mailen naar: info@disk-arbeidspastoraat.nl. Na 1 juni is de Arme Kant van Nederland/EVA bereikbaar per post op Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch of per e-mail: info@disk-arbeidspastoraat.nl.

& Het Bisdom Haarlem-Amsterdam organiseert elk najaar een diaconaal weekeinde. Dit jaar is het thema *Caritas en jongeren* en de werkmap voor het weekeinde van 8 en 9 november 2014 is te bestellen bij caritas@bisdomhaarlem-amsterdam.nl. De brochure is ook digitaal te downloaden: http://www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/docs/2014/Diaconaal_weekend_20141108.pdf

& Bisschop De Korte feliciteert Cordaid met het 100-jarig jubileum. Hulporganisatie Cordaid Mensen in Nood bestaat 100 jaar en dat werd op 23 mei gevierd met onder meer een vesperviering in Amsterdam waarbij ook koningin Máxima aanwezig was. Bisschop Gerard de Korte sprak in zijn overdenking zijn dankbaarheid uit over al degenen die het werk van Cordaid de afgelopen honderd jaar gestalte hebben gegeven.

& Jubilerend Cordaid bestaat 102 jaar in plaats van 100. De wortels van Cordaid liggen in 1912 en niet in 1914, aldus hoogleraar Annelies van Heijst, schrijfster van het boek over de geschiedenis van Cordaid en haar voorlopers. Daarmee bestaat de jubilerende organisatie niet 100 jaar maar al 102, zo luidt haar conclusie tijdens de aanbieding van het boek aan Hare Majesteit Koningin Máxima in The Grand in Amsterdam. Cordaid zelf is in de achterliggende jaren bij het vieren van haar jubilea altijd uitgegaan van haar ontstaan in 1914, met de oprichting van het Rooms-Katholieke Huisvestingscomité in Leiden. Maar uit het historisch onderzoek van Van Heijst blijkt dat de al in 1912 opgerichte Indische Missie Vereniging moet worden gezien als de voorloper van het

Centraal Missie Commissariaat (CMC) en niet het in 1931 gestichte Centraal Indisch Bureau, zoals lang is aangenomen. CMC richtte op haar beurt in de jaren '60 Cebemo op, eerst nog als aparte afdeling, later wordt dit een zelfstandige organisatie. Cebemo is niet zomaar een voorloper, maar vormt de kiem en steunpilaar van Cordaid. Dit is een van de vele opmerkelijke bevindingen die uit Van Heijsts onderzoek naar voren kwamen. Zij presenteerde haar boek *'Gedreven helpers, een geschiedenis van Cordaids voorlopers'* tijdens de lunchbijeenkomst met stille helpers in Amsterdam. Koningin Máxima ontving het eerste exemplaar uit handen van Cordaid directeur Simone Filippini.

& Boek *Gedreven Helpers* is na de presentatie verkrijgbaar. Annelies van Heijst, *Gedreven helpers. Een geschiedenis van Cordaids voorlopers: RK Huisvestingscomité, Mensen in Nood, Memisa, Medicus Mundi, Indische Missie Vereniging, Centraal Missie Commissariaat, Cebemo, Vastenactie, Bilance en Bond zonder Naam*, 628 blz., gebonden, geïllustreerd, isbn 978-90-8704-432-9, prijs € 49,-

& Cordaid heeft de viering van het honderdjarig jubileum vooral ingezet met de activiteit: stille helpers. Stille helpers zijn mensen die anderen helpen, gewoon omdat ze zien dat het nodig is. Vaak zijn ze onzichtbaar, maar achter de schermen verzetten ze bergen. Helpen en delen is de afgelopen decennia onderbelicht geraakt, maar de stille helpers zijn gebleven. Ze zijn met velen, en ze blijven vaak anoniem. Tot nu. Dit jaar geeft Cordaid de stille helpers een naam en een gezicht. Om ze te bedanken voor hun werk, en om anderen te inspireren. Want stille helpers zijn nodig, misschien wel meer dan ooit. In het land zijn regio bijeenkomsten met stille helpers gehouden. Op de site komen verhalen en filmpjes van stille helpers bij elkaar. Wie wil weten wie de hedendaagse helden zijn van diaconie, missie en ontwikkelingssamenwerking kan terecht op: <http://www.ditwilikmetjedelen.nl/nl/>

& Op donderdag 15 mei 2014 vond in het bisdom Rotterdam de werkconferentie 'Signalen van armoede' plaats in de kerk van de Emmausgangers in Rotterdam. Ongeveer 30 personen afkomstig uit PCI-besturen en diaconale werkgroepen, hadden gehoor gegeven aan de uitnodiging. Verschillende PCI bestuurders vertelden over wat ze doen om nieuwe netwerken op het spoor te komen. Ron van Leeuwen, consultant bij het katholiek Maatschappelijk Activeringswerk, gaf tips hoe je armoede op het spoor kunt komen. Kijk verder op: http://www.bisdomrotterdam.nl/bisdom-rotterdamnu/2013/daden_van_liefde/Pages/daden_van_liefde.aspx

& De Katholieke Jongerendag (KJD) is een jaarlijkse ontmoetingsdag voor tieners en jongeren in de leeftijd van 12 t/m 30 jaar. Een dag waarop je andere tieners en jongeren ontmoet en waarop je je kunt verdiepen in het geloof. Het KJD Festival wordt in het weekend van zaterdagavond 28 en zondag 29 juni 2014 georganiseerd op het terrein van Abdij Mariënkroon in Nieuwkuijk. Jongeren uit het hele land komen hier samen om geloof te vieren, te verdiepen en elkaar te ontmoeten. <http://www.jongkatholiek.nl/kjd/?id=1675>

& Ambassades van Vrede. Iedereen die in vrede gelooft kan iets voor vrede doen. Met die gedachte richt PAX samen met lokale groepen Ambassades van Vrede op door het hele land. Deze ambassades zetten zich binnen en buiten de jaarlijkse Vredesweek in voor vrede in hun eigen dorp of stad. De Vredesweek 2014 staat in het teken van ontwapening. Onder het motto 'wapen je met vrede' vragen de nationale Ambassadeur van Vrede, Tim Akkerman en de Ambassades van Vrede aandacht voor de gevolgen van de tientallen oorlogen die wereldwijd woeden. www.paxvoorvrede.nl <http://ambassades.paxvoorvrede.nl/>

Cordaid Bond Zonder Naam

Cordaid Bond Zonder Naam ondersteunt in Nederland coöperatief sociaal ondernemerschap van mensen met lage inkomens. Daarnaast kent de Bond een Noodfonds voor eenmalige financiële hulp aan mensen die buiten hun schuld in de problemen zijn geraakt.

Armoede tegengaan met ondernemerschap

Cordaid Bond Zonder Naam richt zich op het duurzaam tegengaan van armoede en sociale uitsluiting. Daarom helpt de Bond mensen met lage inkomens om samen kleinschalige, vernieuwende initiatieven op te zetten voor sociaal ondernemerschap. Door samen te ondernemen, bijvoorbeeld door als coöperatie een wijkrestaurant, werkplaats of versmarkt te runnen, kunnen zij hun inkomsten verhogen of hun kosten verlagen. De Bond stimuleert dat de buurt actief betrokken is bij de coöperaties en dat de coöperaties op hun beurt bijdragen aan de leefbaarheid in hun eigen wijk of stad.

Om startende coöperatieve ondernemingen een zetje vooruit te geven vormen we slimme bondgenootschappen tussen deze initiatieven en bedrijven, gemeenten en maatschappelijke organisaties die het initiatief met expertise, netwerken en eventueel kapitaal duurzaam tot bloei kunnen laten komen.

Help mee

Wilt u meehelpen om armoede duurzaam te bestrijden? Word dan donateur: Giro 1500 t.n.v. Cordaid Bond Zonder Naam Den Haag. Met uw steun ondersteunen we coöperaties van mensen die via ondernemerschap hun positie willen verbeteren en helpen we mensen die buiten hun schuld in de problemen zijn geraakt met een eenmalige bijdrage.

Meer weten?

I: www.cordaidbondzonder naam.nl

E: info@cordaidbondzonder naam.nl

T: 070-3136220

Donateurs voor het LKDB

Het LKDB zoekt voor de site www.rkdiaconie.nl donateurs. Het opzetten en bijhouden van deze digitale ontmoetingsplek kost geld. We zijn geholpen met elke bijdrage, klein of groot. Uw financiële gift maakt de instandhouding van deze diaconale website mogelijk. Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad (LKDB), Kamer van Koophandel 41183443, Bankrekening NL37 INGB 0000 1714 32, ten name van Beheersstichting LKDB, onder vermelding van "Gift Diaconale Alliantie".

Abonneer u op *Diakonie & Parochie*

De kosten voor de jaargang 2014 bedragen € 20,00, inclusief portokosten. Na opgave ontvangt u de resterende nummers van de jaargang thuisgestuurd. Voor dat bedrag heeft u een praktisch diaconaal vaktijdschrift, waardoor u op de hoogte blijft van de ontwikkelingen op het katholieke diaconale terrein. Mail uw volledige adresgegevens naar administratie@rkdiaconie.nl

Diakonie & Parochie

Wat is dit voor een tijdschrift?

Onder *Diakonie* verstaan we:

“Het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.” (Crijns H., e.a., *Barmhartigheid en gerechtigheid*, 2004, pag. 392).

Diakonie & Parochie is een tijdschrift dat speciaal naar parochies en Parochiële Caritas Instellingen kijkt. Het wil de lezers helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

Diakonie & Parochie is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, een werkgroep van de diaconale dienstverleners uit de bisdommen en enkele landelijke katholieke diaconale organisaties. Het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad vormt ook de redactieraad. Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs € 20,00, losse nummers: € 5,00 excl. porto.

Ook in 2014 blijft de abonnementsprijs € 20,00 inclusief portokosten.

Voor abonnementen en bestellingen:

LKDB, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch, tel. 073-6128201.

E-mail met opgave van alle adresgegevens: administratie@rkdiaconie.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

Het tijdschrift werkt nauw samen met de site van de Diaconale Alliantie www.rkdiaconie.nl

Kijk voor meer diaconale voorbeelden en meer diaconale spiritualiteit op deze site. Doe er zelf aan mee.

Vraag een inlogcode aan. Bezoek www.rkdiaconie.nl

Colofon

Aan dit nummer van *Diakonie & Parochie* werkten mee: Jan Bosman, Erik Borgman, Hub Crijns, Jan Eerbeek, Christian Jongeneel, Trinus Hoekstra, Camilla Hut, Pieter Kohnen, Erik Sengers, Wim Tobé, Hub Vossen, Anita Witte, Francis Wout (Dienst Pers en Communicatie Bisdom Rotterdam), Joep van Zijl.

Eindredactie: Hub Crijns.

Foto omslag: Hub Crijns.

Redactie en uitgever: LKDB, 's-Hertogenbosch.

Opmaak: Hans van Eck (Impressio Communicatie)

Druk: Drukkerij Accuraat Breda.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld.

Voor overname van foto's, gedichten en cartoons neemt u contact op met de eindredacteur: crijns@ziggo.nl

ISSN 0922-9647

Meditatief

Brood zal ik geven

Brood zal ik geven en water als wijn,
een handvol genade om mens te zijn.

Kom je van verre en roept men je na
ik noem je mijn naaste, wees welkom, besta.

Is je beschutting verloren gegaan,
in windvlagen zal ik mijn kleed om je slaan.

Teistert de koorts je met scheuten van vuur,
ik blijf aan je zijde, hoe lang het ook duurt.

Ben je veroordeeld tot tralies en steen,
ook dan laat ik merken: je bent niet alleen.

Als eens de dood je zal hebben begroet,
draag ik je in vrede Gods Licht tegemoet.

Zó wil ik leven: eenvoudig en klein,
met twee lege handen een koningskind zijn.

*Maarten Das,
naar de zeven werken
van barmhartigheid
in: Medemens-3,
Kerk in Actie 2014,
pag. 65.*